

APRILIE 1933

Braşovul Literar

şi Artistic

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DIRECTOR:

CINCINAT PAVELESCU

6-7

APARE ÎN FIECARE LUNĂ LA BRAŞOV

CERCUL REVISTEI „BRAȘOVUL LITERAR“

Cincinat Pavelescu (președinte), Atanasie Bălăcescu, Maria Baiulescu, C. Bobescu, I. Al. Bran-Lemeny, Valeria Căliman, Dr. Liviu Câmpeanu, Dr. N. Căliman, Niculae Cantonieru, Ion Focșeneanu, Aurel Mureșianu, Iancu Nan, Ecaterina Pitiș, Victor Rath, Părintele Pizo-Zărnești și Petre Teodorescu.

Redactori: I. AL. BRAN-LEMENY și ION FOCȘENEANU.

ABONAMENTE:

In țară:	}	pentru particulari	Lei 140
		pentru instituții	„ 300
In străinătate			„ 400

CUPRINSUL:

Cincinat Pavelescu	Cântă greerul (versuri)	Niculae Cantonieru	Cum a murit Niță măcelarul (fragment)
Ion Focșeneanu	Ardealul și linia vremii	G. Șt. Cazacu	Spovedanie (versuri)
Cincinat Pavelescu	Cântăreții de altădată	Ștefan Baciu	Tuș, Inscipții pe o piatră (versuri)
Emil Isac	Cântec de toamnă (versuri)	Al. Ceaușianu	Avanpostul (schiță)
I. Al. Bran-Lemeny	Sonet	I. Al. Bran-Lemeny	Pictorul Eduard Morres
Aurel Marin	Luchian (versuri)	Matei Bătrânu	Primăvară (versuri)
I. Valerian	Cara - Su (fragment)		

CRONICA CĂRȚILOR: Douăzeci de luni în Rusia (Voicu Nițescu) de I. Al. Bran-Lemeny; Critice (Pompilu Constantinescu), Târgul de fete (Romulus Dianu), Calea Sângelui (G. Șt. Cazacu), Lumini (Aurel Marin) de Ion Focșeneanu; Floarea Neagră (Horia Oprescu) de Niculae Cantonieru. — Cronica revistelor, cronica culturală, cronica Brașovului, etc.

Toate manuscrisele trimise revistei vor fi adresate d-lui Cincinat Pavelescu Str. Regina Maria No. 26, Brașov. Autorii manuscriselor admise spre publicare vor fi anunțați în cel mult trei săptămâni dela primirea lor. Cele nepublicate se ard. Revista însă își face o datorie de a încunoștiința, că nu va putea recompensa deocamdată decât într'o foarte mică măsură pe d-nii colaboratori deoarece este abia la început. În ori ce caz, se va ține totdeauna seama de situația materială a autorului.

— Rugăm insistent toate revistele și ziarele din țară, a răspunde schimbului nostru. Ne vor ajuta astfel la munca de cunoaștere și informație artistică pe care am început-o în acest ținut.

— Toate cărțile și revistele primite la redacție vor fi amintite la Bibliografie sau recenzate, în ordinea primirii lor și în limita spațiului de care dispunem.

Redacția și Administrația: Str. Regina Maria No. 26

Ardealul și linia vremii

fiind - că aci la noi, într'un cadru îngust, adevărat, și fără multe manifestări palpabile, a mijit un val de abuciuare intensă.

OCTAVIAN GOGA

Peste hotare, unde strânge neamului și spiritului românesc prietenii bune, poetul Aron Cotruș a scris o carte nouă: *Printre oameni în mers*.

Astăzi în Ardeal, cartea nouă, nu mai provoacă entuziasmul și curiozitatea nerăbdătoare de altădată. Întâi, pentru că pe măsura creșterii îmbucurătoare a nivelului cantitativ al cărților tipărite, cel calitativ a scăzut aproape până la descurajare. Al doilea, pentru că majoritatea cărților noi autohtone sau străine, dupe citire, îți lasă peste suflet, ca într'un vas pentru decantaj, drojdia imaginilor unor concepții turburi și strâmbe, unor sentimente amare și unor energii cu resorturi rupte sau încâlcite.

Intre multe de acest fel, cartea lui Cotruș, ne-a venit aci ca o biruință a vechiului Ardeal. Căci fără să se supere cineva: dincolo de linia vremii, pe care oamenii Ardealului o urmăresc încă în luciul brazdei sau în sborul augural al vulturilor, la baza tuturor manifestărilor care pot conta aci, au rămas aproape aceleași principii din trecut, integrate minunat de sfânta lozincă a iluminatului Eminescu:

„Eu îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul.“

Socotit rând pe rând ca poet modernist, socialist și revoluționar, Aron Cotruș, vine să confirme odată mai mult, prin poemele acestea, în care frământarea oamenilor și seva pământului sunt încleștate mortal în fiecare vers, această singură realitate, care stă încă întregă la baza vieții ideologice, culturale și artistice a Ardealului de azi și de ieri.

Incepând cu opera uitaților: Ion Slavici, Lucreția Suci, Ion Popovici-Bănățeanu, Maria Cunțan, care în frunte cu marele Coșbuc coborîră dincolo, cu torțe aprinse în flacăra folklorului milenar, ca apoi prin cântecile lui Iosif să ajungă la apogeul vizionării lui Goga; continuând dupe sângeroasa pauză a războiului cu opera lui Liviu Rebreanu sintetizată în acea sublimă heraldică: un țaran sărutând ogorul — literatura Ardealului rămâne tributară aceluiaș element teluric, care plutește de mii de ani peste destinul acestei provincii ca aripa unui geniu atotproector.

Dar să privim în trecut:

Totdeauna, în lumina clară a istoriei documentare sau în cea fumurie a ipotezelor getice, Ardealul a apărut ca o unitate cu totul deosebită de celelalte provincii românești. Inchis în ziduri trainice de piatră, ridicându-și generațiile dacice, daco-romanice și românești de mai târziu, pe un substrat de structură septentrională — poate Agathirșii pomeniți de Herodot acum 2500 de ani — dobândindu-și în rezistența de opt veacuri contra barbarilor năvălitori și în lupte de o mie de ani contra celor așezați, caractere de dârzenie și tenacitate neegalate poate în Europa, provincia aceasta a învățat să privească înnoirile prin prisma trecutului, în care un pas spre progres, libertate și liniște, se plătea cu energia și cu jertfa unei sau unor întregi generații. Deaceea, Ardealul rămâne și azi, dupe un deceniu și jumătate de frământări, inovații și originalități postbelice, ca un castel pe ale cărui mozaicuri înalte, marea cu furii dar și cu spume, nu și-a putut strecura decât firave firișoare.

Cum era și fatal, războiul trecut a produs schimbări în toate domeniile. În marile centre ale lumii, schimbările acestea au luat caracterul unor adevărate fenomene sismice, cu prăbușiri și ridicări de reliefuri noi.

Sub forma unor unde periferice, convulsiunile acestea au trecut și peste existența noastră. Ecoul lor a variat însă cu prezența „ideologilor“ autohtoni, cu rădăcini putrezite sau înfipti în pământul nostru ca niște joarde cojite de salcie. În Ardeal, de pildă, unde glia e mai pietroasă, clima mai aspră, amintirea străinului mai vie și mai supărătoare, oamenii mai neîncrezători și mai aplecați peste țarina mai puțin darnică, „ideologii“ au cam lipsit; linia vremii s'a desenat mai palid.

Intr'adevăr, dacă din punct de vedere politic și economic influențele s'au menținut într'un tempo mijlociu de pătrundere; dacă social, au avut loc oarecari manifestări circumscrise local și discontinue în timp; din punct de vedere spiritual-artistic, Ardealul n'a suferit o singură influență care să poată conta dealungul istoriei literare sau în arta și gândirea acestei provincii.

Contribuția postbelică a Ardealului spiritual este datorită câtorva nume: Octavian Goga și Lucian Blaga, Liviu Rebreanu și Ion Agârbiceanu, Aron Cotruș și Emil Isac.

Toată opera acestora de dupe războiu, este închinată cu foarte mici excepții Ardealului. Toată opera aceasta trăește acelaș tradiționalism viguros și plin de sevă vulcanică, acelaș misticism ancestral, acelaș ortodoxism neîntinat. Chiar în lucrările în care intervine nota injustiției sociale (Răscoala și o parte dui peziile lui Aron Cotruș), aceasta rămâne subordonată principiului esențial pe care s'a înălțat opera: un neam, un pământ, o credință, un trecut.

Dela ideologia retorică a naționalismului integral, închisă de Octavian Goga în cele peste o mie de pagini clocotitoare, până la gândirea de înaltă frecvență metafizică a lui Lucian Blaga, germinată în tradiționalismul mitic al substratului daco-getic; dela misticismul iubirii pământului din „Ion“ până la cel spiritual din „Biruința“ lui Agârbiceanu; dela poezia lui Cotruș dogorită de revoltela neamului, până la poemele lui Emil Isac străbătute de acea egală dar infiorantă sensibilitate care reprezintă esența specificului transilvan, tot ce sa creat în domeniul ideologic, literar și artistic în Ardealul ultimului deceniu, se caracterizează printr'o puternică originalitate autohtonă, printr'o splendidă unitate și printr'o limbă românească de o vigoare și o bogăție neobișnuită.

Pe cărările deschise de aceștia, au pornit și tinerii cu aceiași merinde pentru drum. Ochii lor n'au putut alege alte țante, decât focurile sacre aprinse pe crestele din jur, n'au putut desface orizonturi, decât între piscurile care se văd, pe care le iubim și care sunt ale noastre.

Teofil Bugnariu, Justin Ilieșu, Gabriel Drăgan, Emil Giurgiuca, Em. Cioran, Bucur Țincu, Teodor Mureșianu, Th. Ilea; sunt tot atâtea nume câte speranțe. Poezia lor este ca o desfacere de muguri în primăvară; proza lor exultă de sănătate și oțelire; gândirea li se înalță din afundul marilor tradiții ca fumul luminat al jertfelor primitive sau ca ecoul unui cântec de strană, însuflețind bolțile în amurguri violete. Citind opera lor crudă încă, dar prin aceasta mai plină de prospețime, ne vom convinge că aceasta n'a fost atinsă măcar într'o singură nuanță a ei, de marile cangrene, dospite dincolo de hotare, și ale căror cursori au însemnat pe pământ așa zisa „linie a vremii“. Răsfoind, revistele Ardealului dela nou apăruta „Provincia Literară“ până la „Cele trei Crișuri“ și chiar până la „Societatea de mâine“; cercetând revistele care scormonesc vijeliosul nostru trecut, dela „Țara Bârsei“ și până la „Daco-Romania“ sau dispăruta „Transilvania“; oprindu-ne o clipă asupra „Astreii“ sau asupra muncii de titani pe care în „Muzeul Limbei Române“ din Cluj, o stimulează și conduce profesorul-savant Sextil Pușcariu, sau pășind pe urma d-lor Sever Pap și E. Popovici care de ani cutreeră țara întreagă pentru întocmirea monumentalei opere lingvistice: „Atlasul lingustic al României“, vom vedea pe ce canevae continuă să înflorească viața culturală, artistică și spirituală a Ardealului de azi.

Presa? Porniți dela bătrâna „Gazetă“ a Brașovului și trecând prin „Solia Dreptății“ dela Orăștie, opriți-vă o clipă la „Patria“ din Cluj, jubiliara de eri pentru 15 ani de fecundă apariție, ziar democrat, dar care în capitala Ardealului nu s'a putut numi decât „Patria“. Răsfoiți colecțiile acestor ziare și veți găsi în ele, încă suflul acelor dispăruți gazetari de „lege veche“, suflul unui Aurel Mureșianu. Dar Conferințele? Cât este de înapoiat Ardealul în aceasta privință! Nicăeri nu s'au ținut simposiomuri, nici despre Greta Garbo, nici despre Charlie Chaplin, nici măcar despre Ivan Kreuger. Toate se reduc aci la o expunere asupra limbii sau științei românești, asupra noului revizionism maghiar sau progresului românesc în secuime, asupra îndreptarului filosofic al unui Conta sau genialității unui Haședeu, înfine asupra vizionarismului politic al unui Kogălniceanu sau Nicolae Bălcescu.

Chiar în politică, domeniul acesta atât de mocirlos, Ardealul a ridicat în fruntea tinerimii figura luminată, caracterul neînfrânt, mintea clară și înțeleaptă, patriotismul cald al unui Viorel V. Tilea.

Dar dacă Ardealul, prin ceea ce a avut mai reprezentativ și mai de preț, n'a creat nimic care să se integreze spiritual, concepției tinerilor preoți care oficiază călărind pe „linia vremii“, marea masă a intelectualilor acestei provincii n'a putut consuma nici într'o proporție infimă cărțile și revistele de avantgardă care, pline de praf și decolorate de soare, s'au întors pe cheiul Dâmboviței spre a „împerspăta“ rafturile anticarilor și a stimula comerțul de hârtie la kilogram.

Dar repet: n'ași voi să se supere nimeni. N'am făcut aci, decât să constat o realitate, o realitate însă, cu care Ardealul și cei ce-au învățat să-l cunoască, se mândresc.

Avem credința că realitatea aceasta plină de aer de munte și de seva cea mai din adâncuri, va veni — mai curând decât cred unii — să fecundeze peste ceea ce se va găsi hrănit dincolo ca rezultat al frământărilor de azi.

Dupe coborîrea lui Lazăr, dupe Coșbuc, Iosif, Chendi, Goga și Părintele Lucaci, Ardealul va descălica a treia oară dincolo. Va fi ultima și cea mai mare descălicare spirituală a provinciei în care se păstrează neatins principiul de viață al neamului nostru.

Pe baza acestui principiu, pe care l'am văzut fără încetare manifestat în întreaga viață pestbelică a Ardealului, se va face încheierea sufletească a românilor în noile hotare, ultimul nostru vis.

Vom învăța atunci să gândim prin gânditorii noștrii, să vibrăm prin artiștii noștrii, să ne conducem prin exponenții noștrii și nu ai altora.

Numai atunci pornind marele iureș, vom putea pași în umanitate cu toate drepturile și toată spiritualitatea noastră, căci numai atunci vom sta pe treapta solidă a existenței noastre ca neam.

ION FOCȘENEANU.

Cântăreții de altădată.

(fragment dintr-o conferință)

Crezusem că trebuie să vorbesc despre Trubaduri, care au fost încă din secolul al XI-lea cântăreții de odinioară ai Franței provenșale, cântăreți originali, lirici și impetuoși, ce au înzestrat cu forme și sentimente noi, începuturile culturii franceze. Dar subiectului acesta, de proporții mai vaste și de adânc interes literar, pentru cine vrea să cunoască influența exercitată de Trubaduri asupra lui Dante și Petrarca, îi rezerv o dezvoltare apropiată și demnă de toată vraja lui evocatoare de poezie și eroism.

Versul delicios al lui Verlaine, mă turbură și-mi răscolește amintiri:

« O moyen âge énorme et délictat »

Într-o viziune dantescă îmi apare cortegiul marilor inspirați, ce-și cântau versurile înflăcărâte pe sub balconele castelanelor, pe când jongleurii dau aripi cântecelor, pe mandolina lor cu sonorități orientale. De multe ori gelozia seniorilor bătrâni, prefăcea o scenă duioasă într-una tragică și versul galant amuțea pe buzele răcite de glonțul perfid al unui archebuzé. Dar trubadurul știa să moară pentru un zâmbet și pentru o floare. Pe blazonul acestor cântăreți gentilomi era săpată deviza: « Pour Dieu et Madamel »

O acțiune istorică a influenței lor, a fost cea precipitare fastuoasă a occidentului spre orient, în elanul, mistic de a libera Mormântul Sfânt al Domnului, de sub tutela mahomedanilor. Cruciadele sunt în cea mai mare parte, opera acestor bravi și entusiaști cântăreți de altădată. N'aș putea susține, că în pleiada nobilă inspirată și răboinică, a Truverilor și a Trubadurilor, nu s'au strecurat și aventurieri, ca acel famos și nostalgic senior, care negăsind în castelele învecinate pe Doamna visurilor sale, a pornit, cu o gardă de cavaleri cruciați spre locurile sfinte, cu nădejdea de a putea descoperi în depărtarea misterioasă a orientului, prințesa care să-l robească și să-l inspire. Această schimbare probabil, în erotica sa misticitate deviza cavalerilor, și trecuse pe Dumnezeu în locul al doilea.

Trubadurii au trăit și s'au dezvoltat în sudul Franței, dans le pays du midi. Cuvântul Trubadur vine dela verbul trobar, „a găsi“ în limba provenșală sau romană. Poezia Trubadurilor a avut o mare influență asupra evoluției limbei și literaturii franceze cât și asupra celorlalte limbi și dialecte din Europa Latină. Această poezie a fost originală și populară. Ea s'a născut din geniul național al poporului și a fost lipsită de ori ce imitațiuni, dar în schimb a inspirat o seamă de mari poeți italieni, catalani, aragonezi și spanioli. E suficient să amintim pe genialul florentin

Dante și pe marele Petrarca care și-au dat seama de originalitatea reală a unor Trubaduri și nu s'au mărginit să-i citească, să-i comenteze, dar spre onoarea lor să-i și imite. Îmi voi permite să vă dovedesc cu alt prilej, afirmarea aceasta care ar părea riscată la prima vedere. Trubadurii se exprimau în limba romanică sau provenșală, și ei deși nu ignorau capodoperile literaturilor Grece și Romane, totuși nu s'au inspirat nici de cum din ele. Ei au avut intenția genială de a crea pentru o societate nouă, o literatură cu adevărat nouă.

Dar să nu vă închipuiți că toți Trubadurii au fost niște cavaleri rălăcitori și niște cântăreți ambulanti. Unii, cum era de pildă Bertrand de Born, era un senior puternic, și stăpânea din castelul lui de Hautefort peste o mie de supuși.

Și după cum fiecare cavaler își avea scutierul său care-i purta armele și blazonul, tot astfel trubadurii își aveau jongleurii lor. Acești scriitori poetici erau meșteri în cântece acompaniate de mandolină, și ca să nu se plictisească prea mult nobilele adunări senioriale sau mulțimea de curioși din piețele publice, făceau și diverse scamatorii arătându-și iscusința degetelor în fel de fel de passe distractive.

Jongleurul însă cânta poemele trubadurului numai atunci când acesta nu era dispus să și le cânte singur. Poezia Trubadurilor a fost influențată de civilizația arabă. Provenșalii și Catalanii fiind în continuă atingere, cavalerii Provenței vizitau deseori curtea conților sarazini din Sargossa. În timp de 60 de ani aceiași casă domnitoare a guvernat ambele provincii. Cronicari, ca Froissart și Mezerai spun că mulți din cavalerii arabi, dintre care unii erau bravi și poeți ca și trubadurii, vizitau des curțile prinților creștini din Spania și din Sicilia. Poezia arabă era pe atunci galantă, pasionată și înflorită în expresii ca și orientul; dar fiind răboinică ca și Islamul, era scurtă și concisă, luptătorul ne având paciența occidentală. Această poezie în esență era lirică și gazellul și cassidul erau formele sale de predilecție. Numele de gazell pare că indică și evocă în fața ochilor noștri o poezie svelată și grațioasă, care seamănă de minune cu poezia provenșală. Un alt element caracteristic al poeziei arabe era rima. Această rimă e de multe ori o asonanță; alteori e plină și bogată, e împletită redublată și în ecouri.

V'am ațâțat gustul, deschizând o perspectivă asupra unei epoci fabuloase și a unor cântăreți de altădată, ca să mă urmăriți mai cu interes, când voi evoca în curând, cu sistem și cu amănunte, viața lor de aventură de eroism și de inspirație!

După această digresiune destul de lungă să trecem la cântăreții noștri, cei de demult și cei mai de aproape. Să avem însă în vedere de la început, că poporul nostru într-o veșnică luptă de apărare contra năvalei barbare

a cotropitorilor și a vecinilor răi, lacomi, sau nechib-zuiți, nu s'a putut îndeletnici, în timpurile mai vechi, cu subfilitatea poeziei și a literaturii. Veacuri întregi românul s'a bătut și s'a rugat!

Un mare Voevod, a cărui icoană sfântă luminează în Panteonul eroismului național ca și în sufletele noastre, după fie care bătălie câștigată înălța o biserică. Și e știut că Ștefan cel mare a ridicat și înzestrat patruzeci. De altfel sabia verticală alcătuia cu mânerul ei orizontal o cruce, și înainte de a lovi cu pala, voevodul și oșteanul o infiea în pământ și o săruțau cu smerenie, pentru ca Domnul să le ajute a răpune dușmanii. Astfel crucea, in hoc signo vinces, era și deviza strămoșilor noștri.

Primul nostru mare cântăreț a fost poporul anonim. El a cântat, în ritmul naiv, dar totuși epic al vechilor balade vitejiile străbunilor și faima eroilor, a căror fapte legendare se impuneau conștiinței publice și imperativelor etice și naționale. Acești barzi populari care nu și-au iscălit nici o dată operele lăsându-le să circule din gură în gură și să înconjoare Țara, au dat glas, cu imagini vii și neașteptate, fragede și pitorești, acelei comori neîntrecute care este poezia noastră populară. Neuitatul literat și folklorist Ghedem Teodorescu a pomenit în prefața colecției sale de Căntece, numele unui adevărat trubadur popular: Petrea Crețu Solcan, în a cărui strălucită memorie s'a păstrat până la adânci bătrânețe baladele epice ale lui Mișu Copilul, Meșterul Manole, Dobrișeanu, Radu Calomfirescu, Ivan Iorgovan, Oaia năzdrăvană (Miorița, Solare și superstițioase) și multe alte doine ale trecutului și ale suferinței noastre milenare.

Poezia noastră populară nu e numai epică cum susține marele Alexandru Russo, ci e oglinda în care se refrânge naționalitatea și geniul nostru, dragostea românului pentru pământul țării lui, obiceiurile, spiritul jocurilor și superstițiile poporului. E poate singura literatură de care se pot în adevăr mândri românii. Chiar versurile cele mai necizelate ale aedului popular au o sonoritate gravă și mai fie care din ele scapără de simțire adâncă și de geniu înnăscut. În această poezie populară e închisă cea mai neprețuită comoară de simțiri duioase, de idei înalte, de notițe istorice, de credințe pline de originalitate. Ea în fine este cum spune D-I Ghedem Teodorescu nu numai o vastă cronică nescrisă și versificată, dar și o pildă de limbă curată și aleasă cât și un model de inspirație superioară. Ceea ce este evanghelia pentru religia creștină, este și trebuie să fie poezia populară pentru sufletul românesc.

Alcătuirea caldă și simplă în care poetul anonim eroic și modest, ca și soldatul necunoscut, și-a îngănat, printre lacrimi, chinul inimei sale în luptă cu iubirea, cu natura și cu dușmanul, a fost Doina. Intrinsa, ca

într'un potir de aur sfințit de taina cuminecătorei, și-a revărsat el dorurile lui neimplinite, revolta sufletească, nădejile și bucurile rare. Doina e o producție specific românească și în melopeia ei uneori monotonă și plângătoare, alte ori de un lirism ironic și răsvrătit, și-a concentrat și spovedit sufletul nostru popular, toate tainele simțirii sale biciuite de jale, de dor și de nevoi.

Geniul lui Eminescu a dat o formă artistică și nepieritoare acestui suflu liric amar și îndurerat, și doina lui e o fanfară care-și cântă revolta în toate inimele:

Cine-a îndrăgit străinii
Mânca-i-ar inima câinii,
Mânca-i-ar casa pustia
Și neamul nemernicia!

Cea mai însemnată contribuție a bardului de la Mircești la îmbogățirea lirismului universal a fost colaborarea sa directă cu poezia populară și anonimă. Din ea a eșit Miorița, perlă unică a lirismului și imaginației românești, care tradusă în englezește și franțuzește, a dat întâetate folklorului nostru, și a situat literatura noastră populară nescrisă, și anonimă, în fruntea literaturii universale.

Desigur că unul din cei mai mari cântăreți ai patriei noastre atât prin noutate cât și prin perfecția neasămuită a formei și a sevei, smulsă din adâncurile sănătoase ale geniului național, este neîntrecutul Octavian Goga care alături de Coșbuc și de sfiosul Iosif a împospătat poezia românească anemiata multă vreme de plaga imitațiunilor și de influențele străine geniului nostru național. Cer ertare marelui poet și omului politic așa de actual, că l-am încadrat printre cântăreții de altă dată, pe el care e fala Academiei, a tribunei parlamentare și a scrisului românesc. Octavian Goga n'a scris, ca acel delicios maestru al poeziei mai noi Ion Minulescu, Romante pentru mai târziu; marile lui poeme sunt căntece pentru totdeauna. Pentru că e vorba însă de cântăreții de odinioară am lăsat la urmă pe unul mai modest, neînsemnat și fără relief despre care spun colegii că a fost un fel de trubadur prin modul lui de a concepe viața și de a practica Poezia. Acela sunt eu. Nu e momentul să scot actul meu de naștere. În literatură vârsta nu însemnează nimic. Numai talentul cântărește.

Posteritatea are rolul să aleagă, din frământarea și năzuința spre eternitate a generațiilor care scilpesc și pier, cece contribuie în adevăr să sporească cu o nouă strălucire patrimoniul de sensibilitate al unui popor și aportul său la înnălțarea, prin frumos și prin artă a conștiinței universale.

CINCINAT PAVELESCU.

Cântă greerul...

Sunt multe cântece stridente,
Eu cânt, încet, timid și greu;
Pe mine nu m'ascultă noaptea
De cât copiii și nebunii;

Iar monotona-mi elegie
În loc să s'adreseze lunii,
Coboară'n taină spre pământul
Care pricepe ce cânt eu!

În glasu-mi pun o mângâiere
Ce place morților uitați,
Și când orgolios, prin lume
Tu treci cu ochii duși spre stele,

Să nu desprețuești poete
Pe cei spre umbră aplecați;
Cum vioreaua-și dă parfumul
Eu cânt cu aripele mele!

CINCINAT PAVELESCU

Cîntec de toamnă.

Când văd pe cer curate stele
Învie gîndurile mele.

Păzește luna vieața noastră,
De-aceia-i albă'n noaptea-albastră.

E-atita plîns în ritmul apei,
E-atita taină'n gura groapei.

De ce-ai venit? Și nu-i scăpare?
Tăcerea tot mai lungă-mi pare.

Acum, o, cit ar fi de bine
Să tacă cineva cu mine. . . .

Emil Isac.

Sonet

Iubitului Cincinat, cu prilejul aniversării sale
de 60 de ani

Rapsod cu glasul de privighetoare,
Plutind etern pe aripa iubirii,
Ne-ai avântat spre culmile simțirii
Prin versul tău duios desprins din soare.

Și când, răpiți de farmecele firii,
Visăm amurguri, frunze moarte o floare,
Ne întrebăm: nu-i pentru tine oare
Că înfloresc în parcuri trandafirii? . . .

Tu ne-ai cântat și dragostea și chinul
În clipocit de unde, ca seninul,
Și-ai mîngăiat în cale-atâția muguri . . .

Vulcan rănit, ce-arunci văpăi și lavă,
Văzduhul luminându-l până'n slavă
Cu tine ne'nălțăm spre albe cruguri . . . .

Brașov, 26 Noemvrie 1932.

I. Al. Bran-Lemeny.

Luchian

Când ai atins penelul cu mâna ta măiastră
Fu o iluminare și o îndurerare
Că taina, prea adâncă și prea turburătoare,
S'a ridicat în suflet ca floarea într'o glastră.

O flacăra bolnavă de frumuseți, tăcerea
Și în tăceri neliniști ca răzvrătirea'n sânge
— Neliniște ce doare în liniștea ce plînge —
Învăluire calmă în frumuseți, tăcerea.

O iarnă, o'ntomnare și o melancolie
A visului ce-și zbate fioru'n peisagii
Le-ai irizat în vreme, nepământești omagii,
Tristeților cuprinse de grea melancolie.

N'ai frământat culoare, ai frământat lumină
Ai frământat umbrirea durerilor, umbrire
Pe gândurile noastre ca o mătăsuire
Pe gândurile tale ca pete de rugină.

Ai strâns, în pânze, ca un paing, în plasă, rouă,
Atât fior de artă și frumuseți eterne
Că anii peste tine ninsoarea și-o vor cerne
Dar flacăra tristeții va fi mereu mai nouă.

Aurel Marin.

CARA-SU

În preajma amurgului, Tudor Mantu, rătăcia ca de obicei, fără țintă, prin ulițele tătarilor nedjidieni. Cu fiecare pas pătrundea mai adânc în lumea aceasta simplă, unde te miri când vezi scăpărând un chibrit suedez în loc să se aprindă focul prin frecarea a două lemne. Simțea pe cerul gurei un gust de aramă coclită, adunat depe acoperișurile minaretelor imaginare, amestecat cu parfumul viilor, grele de rod și miasmele bălților dobrogene, ametoitoare ca hașișul.

Acolo, după îngrădirile morocănoase de pământ, trăia un clan de câteva mii de suflete, păstrând cruzimea inocentă a strămoșilor mongoli. Locuiau neștiuți, strănepoții lui Gînghis-Han, cu nepăsarea soarecilor de câmp, târându-se în cercul strămt al mizeriei, cu gândul luminos în Alah și munții de pilaf de cealaltă lume. Se înmulțeau în taină ca gândacii, pe paturi de pământ, creșteau liber în buruienile câmpului și mureau fără sgomot, sporind cu pietre anonimul cimitir mahomedan din deal.

Traiul în ulițele tătare, degajează în tot cursul anului, parfumul acru din turtele de bălegar uscat la soare, numite „tizic“. Acest combustibil este întrebuințat cu chibzuială în nevoile casnice, ce oferă o cădelniță perpetuă; afumând până la tâmpenie sufletele acestor creaturi sărmane. Noaptea, din lipsă de gaz, rar se zăresc ferestre luminate în cartierul tătăresc, iar fumul pe coșiară, se vede numai la casele chiabure.

Și din smârcurile aceste asiatice, din promiscuitatea imundă și pestilențială, a răsărit floarea ciudată. Menura, asemenea nufărului din nomolul apelor, pentru a spori cu încă o speță rară, herbarul sentimental al europeanului blazat, adus prin aceste locuri de vântul hazardului.

Domnul inginer Mantu, dela C.F.R. simțea totuși, peste îngâmfarea de tinichea, o tulburare ciudată învăluind ființa d-sale intelectuală. Era obișnuit să-și drămuească fiecare fenomen sufletesc cu cântarul farmaceutic al rațiunii și acum se mira de acest imponderabil, venit fără voia d-sale. Poate am urmări puțin pe eroul nostru în angrenajul intim al substanței cenușii, după rețeta știută de scriitorii analiști, dacă nu am presimți căscatul formidabil al cetitorilor noștri.

Menura! Toată cultura indigestă, strânsă în anii de studiu, la silabisirea acestui nume se topește ca o alviță turcească. Chipul acesta de fată, după estetica zeităților mongole, cu năsul în vânt și privirile piezișe, aluneca sprinten ca un țipar prin sângele tânăr.

Până unde avea să toarcă firul acestei aventuri tătare? Lipsa de activitate, lipsa de prieteni potriviți cu el și necazurile exilului provocat de imbecilitatea ierarhică, răzbunătoare, toate, toate îl îndemnau să-și prindă nădejdele de fata aceasta de tatar, caldă ca o primăvară dobrogeană. Un început de elan vital îngurea sănătos peste cancerul civilizației apusene.

În cale se întâlnea cu tătari tăcuți ca manechinele de ceară, purtând fesuri cu ciolma și pălării nemțești. Impotriva tuturor presupunerilor, unii erau grași ca niște berbeci șfinți, cu ochii afundați oblic în pernțele obrajiilor. În semn de noblețe ei își spuneau turci, deși erau tătari sadea. Religia comună i-au contopit cu turcii în viața spirituală. Tătarii de aci sunt oameni pașnici și rar se amestecă în cioarba străinilor. Din năvălirile de odinioară le-a rămas dragostea pentru cai. Sunt geambași și hoți de vite, renumiți. Se țin țepăn în galopul turbat, călărind pe deșelate cu nostalgia trecutului apus pentru totdeauna.

Tudor trecu de câteva ori pe lângă geamia veche, al cărui foișor de lemn, aplecat modernist într'o ureche părea un hamal beat. Prin mijlocul larg al străzii, întâlnești în pas saharian, două roate dezaxate ce împingeau în silă un cal apocaliptic, iar deasupra lor o saca verde. Un tânăr tatar se căznea să-și ție echilibrul la mijloc.

— Ce vinzi acolo? Întrebă Tudor, ca să între în vorbă.

— Apă bre, apă bun!

— Vin nu?

— Ioc.

— De ce, bre?

— Nu-i voe la Coran.

— Atunci țuică da? Aia nu scrie la coran.

Tătarul rânji galben, descoperind dinți frumoși, făcuți să rupă în fugă, hălci de carne crudă, bătută sub șeaua calului. Plesni din biciu ca un resort trezit de-o energie amorțită. Sacaua scârțâi prelung ca un lunatic speriat. Apoi omul, calul și sacaua verde, își reluară mersul domol, ca o afluire nepăsătoare dintr'un ceas de nisip: „este vreme destulă, de ce să ne grăbim?“ Graba această; pacoste care neurastenizează pe occidentali, este cu totul necunoscută tătarilor din Medgidia. Pentru ce s'ar grăbi? Ei au convingerea că și cei nervoși, precum și cei zăbavnici, ajung în același timp, la același capăt de drum.

— Ai! Ai! Eeee!

Sacagiul se departa profilat hieratic pe orizont, depănându-și în note joase, cătecul invariabil, monosilabic, șiruind ca apa bolnavă într'un burlan. Orașul nu este canalizat. Ploile îndeplinesc oficiul de serviciu municipal, cărând zoile și gunoaele în valea Cara-Su. Apa de băut se vinde cu doința patriarhală ca pe timpul Bucureștilor de altădată. Tudor reținea un picant amănunt local: târgul n'avea apă, deși conducta care alimentează portul Constanța trece pe aici. Turcismul comunal i-a împiedecat pe localnici să aibă o apă excelentă, oferită colegial de primăria Constanța. Desigur, creerii de gelatină ai primarilor de aici, adoră poezia sacalelor verzi cu apă clocită în febră tifoidă.

Zâmbi, în amintirea unei operete auzită în copilărie, în care era vorba tot de un consiliu comunal deștept, ce vroia să planteze un parc cu rădăcinile în sus. Refrenul îi venea și acum pe buze, idiot și suav. „Halal! Halal! Consiliul comunal!“

I. VALERIAN.

Cum a murit Niță măcelarul

de Nicolae Cantonieru

În stradă nu mai rămase decât Drancea și firele de praf ce se întorceau la pământ.

Sus, unde strada cobora dela biserică spre locul bâlciului, s'au proiectat pe cer trei siluete, una mai mare în mijloc și două mai mici pe margini. Niță măcelarul, vecinul din dreapta al familiei Drancea, se întorcea dela cheful pe care-l începuse sâmbătă seara și pe care-l termina acum, aproape de prânzul duminicii.

La început, din cauza prafului ce-l stârneau în mers și-al razelor de soare ce-i bătea în plin, cei trei nu se distingeau; formau toți o masă compactă ca un bloc de monument. Când s'au mai apropiat, a început să-i deosebească.

În amândouă mâinile, Niță purta două perechi de măruntae de miel. Degetele arătătoare le avea trecute prin câte o gaură, făcută în beregata de care atârnavă la mijloc: ficați, bojogi și alte lucruri mult plăcute lui Niță, iar în partea de jos, mațele ce se târau prin praful drumului.

În urma lui, cu boturile aproape de măruntae, veneau, unul în dreapta și altul în stânga, cele două ajutoare ale meseriei lui, doi câini mopși, Leul și Smeul, mari cât niște viței și urâți de întrau copiii mahalalei în sperieți, când îi vedeau.

Niță plecase dela prăvălie cu măruntaele de miel, cu gând să vie acasă ca să-i facă nevasta mâncarea favorită: plăcintă de măruntae, după care se omora; dar în drum se încurcase cu alți negustori de brânză și de aceea venea acasă tocmai acum, după ce se scaldase mai întâi în Dunăre ca să se răcorească de căldura zilei și de focul ce-i arunca în trup drojdia chefului.

Niță, când era treaz, era un om cuminte și tăcut. Pleca la baraca din piață, în care-și vindea carnea, de cu noaptea și se întorcea tot noaptea, cu capul în jos, neuitându-se nici în dreapta, nici în stânga. Dacă cineva îi dădea bunăziua, ori bunăseara, răspundea bucuros; dacă nu, el nu saluta pe nimeni, fiindcă știa că atunci când se îmbăta înjura pe toată lumea. Era un fel de frică ce-l stingherea căci se aștepta la reproșuri dela oamenii ce-ar fi putut să se supere pe el.

Când se îmbăta era necăjit și mahmur. Se vedea după cum umbla. Mergea câțiva pași rari și apăsați, drept înainte, decis să termine repede drumul; dar numai deocădată se poticnea și făcea pași mici și repezi, cu trupul aplecat înainte, parcă ar fi vrut să se lungească la pământ. Asta dura pânăce își recăpăta echilibrul și deodată se oprea brusc și își ridica trupul maestos ca

și când ar fi vrut să se ia la hartă cu cineva. În această secundă cât dura reculegerea lui, înălța capul în sus și deschidea ochii mari, mari; dar numaidecât oboșit de efortul ce-l făcuse, lăsa în jos pleoapele grele. Pe urmă își pierdea iar echilibrul și făcea alți pași repezi spre stânga, până în șanțul trotuarului, în care se oprea numai o clipă, și de aci o lua spre dreapta. Figurile de cadril legănat se repetau succedându-se întotdeauna după aceeași ordine. Rar de tot, Niță cădea la pământ și rămânea acolo mult timp, pânăce venea vreun cunoscut de-al casei ca să-l ridice. Lume streină nu se putea apropia de el, din cauza celor doi cerberi, care nu-l părăseau niciodată.

Cu figurile înspre dreapta ori înspre stânga era ușor; dacă nu se oprea în buza trotuarului, atunci sigur se oprea în pereții caselor, ori în garduri. Era mai greu când o lua grăbit înainte, fiindcă atunci nu se mai putea opri în loc și își terfelea fața în praful drumului.

Lumea privea de după porți, evoluțiile lui Niță, cu mâna la gură. Cât timp era în picioare, nu se auzea niciun zgomot; femeile îl priveau prin găurile gardurilor, iar copiii tremurau de frică în dosul fustelor materne. Numai dupăce bețivul reușea să treacă de casă, cei baricadați în curte îndrăzneau să iasă încet ca să-l privească, până când poarta curții lui îl înghițea. Dacă Niță cădea în drum, atunci un strigăt ce părea și de ușurare și de părere de rău, ieșea în acelaș timp din piepturile tuturor spectatorilor, care inundau în stradă, de după porți, siguri că Niță își îngropase voinicia în drum. Astfel de spectacole, cu care măcelarul întreținea senzația mahalalei, își aveau începutul în trecutul timpului, de pe când era tânăr și neînsurat. Acum era om în mijlocul vârstei, își mai pierduse din chipeșie, dar îi rămăsese acea putere de taur la care se adăugase și o sete feroce de sânge căpătată dela zilnica luptă cu tot felul de vietăți.

De data aceasta Niță se ținea bine pe picioare. Baia îl răcorise și-i întărise mădularele trudite de cheful ce ținuse multe ceasuri. Oboseala se vedea mai mult la cei doi dulăi care mergeau plictisiți pe lângă stăpân. Ca să mai prindă câte puțină vlagă, își vârau colții din când în când în măruntaele ce le atârnavă pe la boturi, apoi se opreau în loc, se lingeau pe buze și grăbiți reveneau lângă stăpân. Câinii din mahala îi lătrau furioși dar nici ei nu ieșeau din curți. Dacă vreun îndrăzneț încerca să se apropie prea mult, atunci era de ajuns ca unul din tovarăși să-și întoarcă nițel capul și să-și rânjească colții, pentruca potaia să se prăpădească fugind, parcă ar fi opărit-o cu apă clocotită.

Niță înainta grăbit la vale, fără să se mai poticnească. Vorbea singur și din când în când, uitând că mâinile îi sânt ocupate, încerca să gesticuleze.

Pe Drancea îl văzu de departe și se bucură. Avea pentru el un fel de stimă de când aflase că învață la

liceu. Adeseori seara se întâlneau venind, unul dela prăvălie cu mâinile încărcată de carne, celălalt de prin grădina publică ori de pe malul Dunării, unde avea obicei să citească, cu brațul plin de cărți. Dragostea lui Niță pentru Drancea venea de la faptul că băiatul îi explica ce scriau gazetele. Când nu era ocupat la prăvălie, silabisea singur câte un jurnal, dar după ce-l termina capul îi era greu și mintea confuză, iar părările și mai încurcate ca înainte, în cece privea mersul politicei. Lui Drancea îi plăcea vocabularul pitoresc al lui Niță care-i aducea aminte de eroii lui Carageale. Îl atrăsese, mai ales de când înțelesese că măcelarul în afară de ocaziile rare când se îmbăta, era un om cumsecade și un mahalagiu care cât-de-cât, se pricepea să deosebească răul de bine.

— Salutare, dom'le Ionele, și voii să ducă mâna la șapcă pentru salutul cu un deget, cum avea obiceiul; dar ciosvârta de măruntae îl lovi în piept, și-i lăsă o pată mare de sânge pe cămașă.

— Trăiască „roșii“, dom'le Ionele! . . . Jos cu „albii“ că ne-au supt măduva din oase“.

Drancea râse înveselit și strânse două degete mari și groase, umezite de sudoare și de sânge, pe care concetățeanul său i le întinse odată cu carnea însângerată. Căinii când văzură că cineva se apropie de stăpânul lor, mârâiră, dar înțelegând că este rost de odihnă, se trântiră în șanț și începură să sufle greu, cu limbile afară.

— Iar o făcu dom'le Ionele, dar știi colea, lată de tot. Am cheltuit o sumă de bani, dar nu-mi pare rău . . . sănătate să fie că belelele curg . . . așa e Ionele? . . . Pardon . . . Ba, nu te mai domnesc, că-mi ești ca și un copil . . . N'am jucat eu la complet cu mă-ta . . . coana Vasilica? Zi că nu dacă-ți dămâna.“

Niță făcu doi pași în urmă și-și burzului mustățile.

Drancea râse cu mai multă veselie și dădu să zică și el ceva, dar fără răgaz.

— Ne, ne, ne, ne! nu te repezi dom'le Ionele că ești plăpând și te scrântești. Văd eu ce vrei să zici. Dar eu știu una și bună: omul cât e teafăr, să bea și să petreacă că zilele lui sânt numărate și ca mâine dă ortul popii . . . Este?“ . . .

— Știi eu ce vrei să-mi spui: că adică n'ar fi tocmai, tocmai frumos, dar de . . . eu acum sânt om bătrân, mi-am trăit traiul, mi-am mâncat mălaiul; vedeți de voiăștia tinerii c'ați eșit mai pricopsiți și mai învățați decât noi.“

— Așa e Ionele taică, zic eu bine?“

Drancea încuviință numai din cap și renunță să mai spue ceva. Știa că orice vorbă, l-ar fi întărâtat mai mult, și era periculos când ajungea așa acasă.

— Păi dacă e bine dă mâna cu mandea și să fim iar prieteni, că mie îmi place de dumneata că ești băiat popular și d'ai noștri“.

Drancea strânse iar cele două degete asudate primi pe d'asupra și o pupătură aspră și udă, pe obrazul din stânga.

— Că ți-am spus că eu om te fac. Bani am, și se bātu cu mână peste chimirul de piele ce-i atârna pe sub șort, prins de curea; partizanți am cu duimul, toată maalaua și ceva pe d'asupra — aci descrise cu mâna stângă un semicerc a cărui margine ar fi trecut mult dincolo de hotarul orașului —; alegător sânt, și ridică mâna dreaptă în sus repezind-o cu greutate de baros, într'o parte.“

În cugetul lui, la acest gest, toți „albii“ ar fi trebuit să dispară.

— Așa este, domnule Niță, dar să lăsăm politica acum și să mergem acasă că te așteaptă țata Tinca.“

— Mergem dom'le Ionele, cum să nu mergem, că eu, ce, nu sânt familist? . . . Tată de familie dom'le nu altceva; ce, unde mă vezi așa năzuros și fîoros? Meseria mă face dom'le, da eu sânt mielul lui Dumnezeu, aci în inima mea.“

Glasul lui Niță se muie și deveni melodios iar în vederile ochilor îi luciră picături de lacrimi.

Cei doi porniră. Căinii se uitară lung și neîncrezătorii după stăpân, dar văzând că n'are de gând să se mai oprească, se întinseră și pe urmă veniră de-și luară locul, sub cele două ciosvârte. Ceata întregă se cobori grăbită la vale. Cât șezuseră de vorbă, pe Niță îl bătuse soarele în moalele capului și-l molesise. Pe drum Drancea trebui să sprijine de câteva ori trupul uriaș.

— Merg acasă Ionele neică, că eu de mult vreau să merg acasă. . . Merg . . . și te iau să mănânci cu mine că drept să-ți spui, o meriți . . . Uite bunătați, am adus ceva „fain“, clasa I-a, să te lingi pe buze, nu altceva. Ne face Tincuța niște plăcintă de miel; bem o cană . . . două de vin și ne culcăm ca niște cetățeni cinstiți, că azi e duminică și așa a lăsat al de sus“.

Drancea se uită la carne, o văzu innegrită, plină de praf și de muște și încercă să se apare.

— Lasă că eu am mâncat“.

Lui Niță nu-i plăcu vorba și se oțări:

— Ne, ne, nee . . . nu mai face pe arfonista că nu te prinde. Pe urmă cu vocea groasă și cu înțeles, adăugă:

— Două bătăi strică, dom'le Ionele, dar două mănări niciodată; mai ales la dumneata că ești cam pîrpiriu.“

Drancea oftă și merse mai departe resemnat.

Când se apropiară de casă, căinii își considerară misiunea terminată și se repeziră în curte, pe poarta larg deschisă, lungindu-se în umbra casii. Când Niță păși în curte se împiedică de pragul porții și se repezi după felul cunoscut până în mijloc, unde deabia putu să-și potolească avântul. Ca la un semn, tot ce era

ce afară, găini, pisici și copii, fugiră și se puseră la adăpost. În curte îi întâmpină femeia. Era înaltă slabă și cu ochii verzi, mari, adânciți în fundul capului și înconjurați de cearcăne negre.

— Sabalaeurusum Tinco! . . . Am venit cu domnul Ionel ca să nu mai spui că umblu prin cărciumi cu toți derbedeii. Uite . . . îți recomandez pe domnul Drancea, vecinul nostru . . . Dă mâna cu el și nu mai face fașoane că nu mai ești fată mare. Obrazul femeii se făcu și mai galben ca înainte și un tremur mărunț îi mișcă buza de jos. Dădu mâna cu musafirul.

Drancea, luă mâna care era mare și aspră ca de bărbat și depuse pe ea un sărut cald și smerit, parcă ar fi sărutat mâna unei sfinte. Femeia îi mulțumi din ochi și obrazul palid mai căpătă puțină culoare. Lui Drancea îi fu milă. Ar fi vrut să plece ca să nu fie martor la caznele și muștrulueala, la care știa că bețivul o supune. Dar mai știa că plecarea lui ar fi întârziat pe omul, a cărui minte era învăluită de aburii beției. Dacă rămânea, putea să împiedice mâna ce ar fi căzut pe obrazul palid ca de mort.

Drancea se decise pentru ultima soluție și când auzi șaptele speriate ale copiilor ascunși în casă, simți putere neobișnuită în mușchii firavi.

— Tinco, să ne faci un borș de crap, cum știi tu că e mai bun. Na . . . ține ici peștele, și-i întinse măruntăele de miel din mâna stângă; și să ne faci și o plăcintă de miel, iar cum știi tu că e mai bună, și-i întinse măruntăele din cealaltă mână.

Femeia le luă, nu zise nimic și se mistui cu ele pe ușa bucătăriei. Niță se lăsă jos, pe pietrele dela ușa casei și deabia acum simții căldura. Se descheie la cămașă și începu să-și facă vânt cu ea și să sufle pe nas și pe gură, ca o locomotivă în rampă.

Drancea rămăsese în picioare; se rezimase cu un umăr de zid și-și luase pălăria în mână. Ședea așa, uitându-se la omul de jos, curios să știe cum se vor isprăvi toate. De pe obraji îi pierise bucuria ce-o avusesse când se întâlnise cu vecinul său. Acum, fața îi exprima o mare îngrijorare și spaima i se așternuse pe ochi.

Măcelarul începu după un timp să dea semne de nerăbdare. Mișcă întâi din mâini, pe urmă din picioare și își duse degetele la gura din care scoase un fluierat ascuțit, ce-l înmărmuri pe băiat. Câteva secunde după fluierat, în toată împrejurimea nu se mai auzi niciun zgomot, parcă pe toți îi împetrise un suflu năprasnic.

Tinca eși din bucătărie, luă o masă pe care o așeză lângă perete, aduse două scaune și începu să care farfuria dinăuntru. Bărbatul se sculă de pe piatră, cu mare greutate și se așeză la masă. Șezu pe scaun și Drancea. Tinca mai aduse și două oale cu vin. Când Drancea își lăsă ochii în farfuria lui, văzu cu mirare că are în ea numai apă, dar nu zise nimic. Se uită la

femea care-i înfruntă privirea cu niște ochi dilatați de disperare. Drancea a înțeles mai mult din această privire decât ar fi putut să-i spue femeia cu obrazul neclintit. Decând veniseră nu trecuse decât zece minute.

Niță se dispusesse în fața preparativelor pentru masă, se lăbărta cu trupul mătăhălos pe scaunul care trosnea din încheeturi și urmărea cu ochii innecați în mulțumire pe nevasta-sa. Când i se păru lui că totul este gata, puse mâna pe oală și o ciocni de a lui Drancea.

— Noroc, dom'le lonele, când ne-o fi mai rău să ne fie ca acum.

O duse apoi la gură și n'o mai lăsă jos pânăce n'o goli. Drancea doar atinse cu buzele suprafața vinului și se scutură parc'ar fi luat o doctorie amară. Vinul era oțefit și mirosea a untură.

Când omul a terminat, a trântit oala de masă, și s'a repezit la lingura cu care a înghițit din câteva sorbituri apa din farfurie, pe urmă s'a oprit brusc. Era ceva ce nu-i plăcea. A început să se agite iar în scaun și să strige:

Tinco, Tinco, unde sânt bucățelele? . . .

Femeia a venit, tot tăcută, s'a strecurat ca o umbră și în locul farfuriei, i-a adus o strachină plină tot cu apă. Niță s'a înveselit pe loc și dupăce a umblat de câteva ori cu lingura prin apă, a început iar să mănânce cu lăcomie. În fundul strachinei erau desenate flori.

Dupăce măcelarul a terminat apa din strachină, s'a rezemat cu spatele bine de scaun, și-a dus picioarele înainte pe submasă, a lăsat mâinile în jos pe lângă el și a început să sforăe. Un stol de muște i s'au prins de obraji asudați și de buzele pe care i se scurgeau bale. Tinca s'a uitat la el, a scos un oftat de ușurare și s'a așezat trudită pe pietrele scării. A rămas nemișcată acolo, sprijinindu-și capul cu mâinile.

Drancea și-a luat pălăria și s'a strecurat pe poartă tiptil ca un vinovat, cu un sloi de ghiața între spete, parcă moartea i-ar fi înfipt acolo o ghiară. Când ai casii au simțit că Niță a adormit, au început să se miște. Păsările au eșit de prin ascunzătorile lor, iar copiii și-au reluat jocurile.

Dealungul gardului, dinspre apus, era făcut un culuar lat de vreo doi metri, cât ținea curtea de lungă. Aici își ținea Niță porcii mari aduși din baltă, două-trei luni, după care-i tăia.

Târziu, după ce s'a liniștit și când d'asupra curții a început să plutească greutatea căldurii înăbușitoare alături de tăcerea dupamiezei duminicale, Tinca a luat din magazie căldările cu borhot de sfeclă amestecate cu țărâțe și a început să toarne peste gardul mic al culuarului, în tot lungul lui, ca să poată apuca toți porcii mâncarea.

Intre rămători s'a încins bătaia obișnuită și grohăiturile

C R O N I C A

VOICU NIȚESCU: Douăzeci de luni
în „Rusia și Siberia

Volumul III. Anii 1918—19. (București Topografiile Române Unite. Rahovei 42.

Cu toate multiplele preocupări oficiale ale D-lui Voicu Nițescu ministru al țării în atâtea rânduri, ca și de prezent, D-sa, a găsit totuși, în bogatele sale resurse sufletești și spirituale, liniștea, energia și entuziasmul necesar pentru o muncă uriașă, grație căreia ne-a dăruit de curând volumul al treilea al unei opere de mare valoare culturală, națională și socială.

Căci, astăzi, când literatura noastră este îmbăcsită de fel de fel de ineptii decadentiste, când preocuparea intelectualilor noștri este îndreaptată în mare parte spre probleme dubioase și spre materialism, când ne aflăm în plin haos moral și social, când în sânul societății noastre se resimte atât de dureros lipsa unei directive puternice și sănătoase, absența unei concepții de morală și de echitate, când la București, mai acum câteva săptămâni, s'a putut discuta — în fața unei săli ticsite, în contradictoriu, sub prezidenția intelectualului de elită Dl. Ioan Petrovici, fost ministru, dacă scabrosul roman „Amantul Doamnei Chatterley“ al lui Lawrence, este moral sau ba, zic, în astfel de împrejurări, valoarea operii D-lui Voicu Nițescu, se situează pe planul cel mai înalt al creațiilor noastre spirituale din timpul din urmă, așa încât ea capătă aspectul unui adevărat izvor de tămăduire și de reconfortare, în vârtejul frământărilor noastre de azi.

Revista „Ritmuri“ care a decedat spre a da naștere unui vlăstar mai strălucit, „Brașovul Literar“, a apreciat după cuviință în No. 7 din a. 1930, primele două volume ale operii în chestiune. Volumul al III-lea vine să completeze proiectarea luminoasă, caldă și competentă al aceluși mare și sfânt episod din epopeea neamului nostru care s'a scris cu lacrimi și cu sânge, cu chioțe și scâncete, la vâpăile fulminante ale unui entuziasm dogoritor și permanent, pe stepele înzăpezite ale Rusiei și Siberiei, în mijlocul anarhiei și teroarei bolșevice, de cătră voluntarii ardeleni, bănățeni și bucovineni în frunte cu autorul cărții, Dl. Voicu Nițescu.

În imposibilitate de a reda o parte măcar a frumuseții și bogăției enorme a lucrării, ne vedem, cu regret nevoiți a indica și sugera doar idei și titluri, a spicui câte ceva din exuberanta operă.

În aprilie 1918 prizonierii români din Rusia, răspund la apel și se adună din toate unghiurile țării. În Mos-

cova se văd doar două clase de oameni: acaparatorii (bolșevicii) și săracii. Revoluționarii nu au cruțat nici moșia lui Tolstoi și a blândului scriitor Aksakov. Teoriile lui C. Marx sunt explicate pe dos.

„Marx însuș dacă s'ar ridica din mormânt în carne și oase ș'ar vedea cum a fost înțeles și aplicat și mai ales ce-au făcut bolșevicii din opera lui, s'ar înapoia și el indignat în lumea umbrelor“, spune autorul

Béla Kun face propagandă intensă:

„Într'o sală destul de spațioasă dintr'o școală oarecare, un om scurt și indelat, îmbrăcat în negru, foarte nervos, brun la chip — Béla Kun — vorbește greoi, încurcat, într'o nemțească stricată unor veritabili sansculoți. Sunt prizonieri germani și austriaci adunați cu arcanul cine știe de pe unde“.

Momelile comuniștilor sunt zadarnice față de atitudinea dâră și linia neînduplecat naționalistă și democratică a autorului. Kremlinul cu strălucite monumente istorice. Emoții în fața consulului român. „Bolșevicii“ români sprijinesc acțiunea voluntarilor. Lenin. „Lenin a fost chiar adeversarul primului soviet constituit în 1905 la Petrogard și a adoptat sovietismul numai după ce s'a convins că acesta poate fi utilizat ca cel mai eficace instrument pentru înlăturarea radicală a vechilor forme de stat și pentru înlocuirea lor cu dictatura proletariatului.“

În 1903 s'a ținut la Londra congresul partidului social-democrat rusesc, sub prezidenția lui Lenin, la care s'au adunat vre-o 36 de înși. Propunerea lui Lenin a întrunit majoritatea (de aici cuvântul „bolșevici“: mai mulți), ceilalți fiind numiți manșevici (mai puțini).

Iată și o succintă și plastică caracterizare a lui Troțki, secundul lui Lenin.

„Oportunist, dacă trebuie, el repetă cu ușurință jocul din timpul războiului, când dela Paris trimitea corespondențe pline de patriotism ziarelor burgheze Kievskaia Măst (Ideia Kievului) și Djen (Ziua), în vreme ce în ziarul său Nașe Slovo, (Cuvântul nostru) redactat, în capitala Franței, propovăduia defetismul, încurajând pe soldații ruși din corpul expediționar, debarcat la Marsilia, să-și omoare comandantul. Dulceag și risipitor de laude și sentimente patriotice față de agenții guvernului englez, în timpul când se găsea internat la Halifax, el bolșeviza în aceeași vreme pe prizonierii germani, internați în lagărul de acolo.

Troțki nu e simpatizat de Ruși, nici chiar de bolșevici. Dar se impune prin neîncetata sa activitate de zi și de noapte, prin inteligența sa vie, prin cuvântul său fugos, prin scrisul colorat, incendiar și prin extra-

ordinarul său talent de organizare. Nu e om de idei, dar un executor neîntrecut al lor. Pentru a le traduce în fapt el uzează de orice mijloc. Sângele nu-l înspăimântă și ar ucide dacă ar fi cazul, chiar cu mâna proprie. Deslănțue cea mai grozavă teroare și o îndrumază cu o pasiune fără pereche pentru a face să birue „doctrina” și să impună pretutindeni dictatura proletară.“

Conflictul ceho-bolșevic și importantul rol jucat de Masariik! Voluntarii ceho-slovaci eliberează Samura, Ufa, Vladivostokul. Icoane sângeroase ale contrarevoluționarilor scăpați de tirania bolșevică. Asasinarea țarului. Corpul vol. români se organizează. Pribegii și peripeții. Pe drumul Uralilor, prin sate și orașe, pe la ochiuri de apă. Uriașa uzină dela Zlataust.

În Siberia. La Keliabinsk, comitetul național român, în frunte D-l Voicu Nițescu încheie pactul de alianță cu ceho-slovacii. La Ecaterinburg. Aci, într'o casă este internat țarul Nicolae II, cu familia sa. Un crâmpei din traiul lor:

„Mâncarea ce se servea acestora se pregătea la sovietul local, ea era invariabilă și de foarte proastă calitate. Paznicii și alți comisari, care supravegheau sau inspectau camerele captivilor, se așezau la masă alături de țar, pe care adeseori îl opreau să mănânce, reproșându-i „că a mâncat destul de pe spatele poporului!” „Marile ducese, în lipsă de paturi, dormeau pe jos. Ele și mama lor erau neîntrerupt însoțite și supravegiate de santinele, agrărite insolit și insultate prin semne necuviincioase și aluzii scandaloase. Timpul de plimbare al prizonierilor prin îngusta grădină a casei, era foarte limitat. Ei erau ținuți aproape toată ziua în casă sub cheie, cu ferestrele închise și văpsite cu var.“

În subsolul acestei case țarul cu întreaga sa familie, medicul și vreo doi scriitori au fost executați în noaptea de 16/17 Iulie 1918. Acest asasinat, îi asociază autorului amintirea strălucitei parade din 1914 cu ocazia întâlnirii la Constanța a țarului cu Regele Carol I și îi sugerează fixarea unui mare și impresionant adevăr:

„Nici odată n'am simțit mai mult ca în aceste clipe, puterea destinului, capriciul cumplit al fatalității și grozava neputință a omului, fie că el se găsește pe treapta cea mai înaltă sau pe cea mai de jos a vieții umane!“

Puterile aliate sprijinesc eficace acțiunea voluntarilor. Speranțele antibolșevice se spulberă. Anarhie, teroare roșie, asasinări în massă; „Moarte burjuilor“ se strigă dealungul Rusiei. Abnegațiune, patriotism și iubire de neam. Bolșevicii cuceresc terenul pas cu pas.

Comandantul unei brigăzi ruse despre soldatul român, „Dacă Rusia ar dispune numai de două divizii românești, acestea ar valora mai mult decât douăzeci de divizii ruse și regimul bolșevic ar aparține deja istoriei.“ „Gazeta Transilvania“ apare redactată la Celiabinsk

Un capitol emoționant: „Năzuințe pentru înfrățirea țelului comun.“ Documente de mare preț ca: d. p. „Declarația“ președ. Com. Naț. Român. Sublimul clipeilor când voluntarii au aflat de victoria aliaților. Zvârcolirile zadărnice ale rușilor naționaliști. Capitol interesant despre Rasputin. Omsk. Irkutk. Spre casă.

Citirea acestei cărți — 317 pagini — este o adevărată înviore și concomitent o școală înaltă pentru suflet și spirit.

Nu am putea încheia mai bine decât prin următorul citat emoționant din „Epilog“.

„Neuitate vor rămânea în istoria sângeroaselor evenimente siberiene din această epocă, abnegația, tenacitatea și vitejia cu care ariergarda celor 5000 de legionari români a luptat printre munții de zăpadă și sub tăria năpraznicului ger al iernii siberiene, pentru a se salva, cu scumpe și neuitate jertfe de sânge, pe sine și pe tovarășii săi de arme și mai ales pentru a da strălucirea cuvenită unei credințe ce trebuia să biruie.

Camarazii polonezi au căzut, coplesii de numărul mare al sovieticilor, Jugoslavii au fost capturați și ei. Legătura cu cehoslovacii se rupsesse, aceștia plecând înainte. Rămăși singuri și rezimați pe forțele proprii, voluntarii români, reînviind în sufletele lor virtuțile strămoșilor legionari, au reușit să înfrângă și rezistența omeșilor Siberiei, să potolească și tăria gerului și să oprească năvala diviziilor vrăjmașe, dobândind asupra lor biruințele dela Șeragul și Kuitun.

Văzând această dărză împotrivire, care făcea cu neputință înaintarea trupelor sovietice, Comandamentul acestora se plecă în fața Românilor și solicită încheierea unui armistițiu.

Acest armistițiu încheiat pe malurile râului Oka, deschidea larg drumul unei retrageri pașnice pe seama tuturor voluntarilor și făcea posibilă repatrierea lor.

Câtă vreme vor exista generații din neamul voluntarilor, vor trebui să pomenească mereu de această mare cinste făcută nației lor: întâia închinare a armatei sovietice în fața armatei române și să nu uite pe martirii jertfiți în ghețurile Siberiei pentru dobândirea acestei biruinți.

Este acest act unul din glorioasele fapte, pe care istoria luptelor pentru Unitatea Națională trebuie să-l rețină ca pe unul din titlurile de glorie ale neamului nostru și ca pe o prețioasă și elocventă mărturie a contribuției, pe care fiii Ardealului au dat-o, în executarea unei hotărâri supreme, alături de frații din țara mamă și din alte ținuturi românești, pentru înfrățirea României întregite.“

I. AL. BRAN-LEMENY.

POMPILIU CONSTANTINESCU: Critice

Editura *Țrenea*. București 1933.

Divagațiile prefațale ale d-lui. Pompiliu Constantinescu pe tema „Despre critică și critici“ trebuie să-l piardă. Căci dacă spiritul său de fin analist și obiectivitatea caracterizărilor sale, contribuise să-l izoleze, era fatal ca enunțările sale cam strevăzii: criticul devenind inutil prin amabilitate constantă, echivalarea criticii impersonalizate cu o negație a personalității, să-i creeze printre confrății întru critică, cronicari care vor împinge subiectivismul comentariilor până la meschin, o atmosferă de suspiciune. Mai grav, d. Pompiliu Constantinescu divulgă în prefață și câteva secrete de familie, secrete care de fapt acopereau persoane. Și atunci, represalii. Cineva face „Criticele o cronică afânată ca o zăpadă de sfârșit de Martie; altcineva se ocupă în mai mult de jumătatea articolului, de proprietatea termenilor întrebunțați de d. Ibrăileanu, Lovinescu, etc. în fine, ultimul care-l declarase pe autor mort mai de mult, preferă să rămână cu capul în nisip.

Nimeni însă, nu s'a oprit la elementele de generație ale cărții, n'a vrut să aleagă din cele douăzeci de studii și cronici, contribuția pozitivă a operei, atât în privința caracterizării scriitorilor noștri cât și în aceea a evoluției concepțiilor și genului critic la noi.

Caracterizările critice ale d-lui. Pompiliu Constantinescu au un dublu merit pe care nu l-am putut surprinde la nici unul din criticii noștri impresionisti: sunt perfect unitare și în același timp de o structură pur organică. Alături de elementul esențial găsim amănunțul, — nu pentru nuanța lui — ci pentru a servi la întregirea arhitectonică a totului. Pătrunderea cu care criticul descoperă într'o lume de expresii secundare, pe cele câteva care sunt tocmai elemente organice ale sintezii critice, ne reliefează marile d-sale posibilități de intuiție și de caracterizare definitivă a unei opere sau a unei existențe literare.

O altă notă originală a *Criticelor* d-lui. Pompiliu Constantinescu, pe care am remarcat-o și în *Opere și Autori*, este accesibilitatea lor pentru marele public de intelectuali fără ca prin aceasta, spiritul cel mai științific și mai subtil, să-i poată surprinde vre-o scădere. Ceace numea un critic „înflorire“ nu este decât un sistem de elemente secundare care cași fasciculele luminoase ale unor reflectoare conjugate, servesc la reliefarea estompată a esențialului.

Iată de pildă caracterizarea filozofiei din *Eonul dogmatic* al lui Lucian Blaga:

O palpitate în absolut, o revărsare în viziune a intelectului și o creștere a percepției la proporții mitice, iată aspirația gândirii sale; prin analogie, am numi-o un fel de expresionism filozofic, o întrepătrundere de largă circulație între concret și abstract.

Acele: palpitate în absolut, revărsare de viziune, întrepătrundere de largă

circulație, servesc pentru sublinierea dinamismului care animă expresionismul filozofic al gânditorului. Dacă pentru cititorii de masă, această „înflorire“ este absolut necesară, intelectualului de elită, îi apare ideea, prin mediul acesta transparent pentru el, ca un spectru schematic.

În afară de I. L. Caragiale în „Încercările estetice“, nota aceasta, pe care Taine și Benedetto Croce, au utilizat-o într'o atât de fericită și largă măsură, nu o mai găsim în lucrările niciunui critic român.

În fine d-l. P. Constantinescu, își fixează impresionismul d-sale prin câteva idei fundamentale. Astfel stabilește criteriile despre misiunea și esența criticii, despre personalitatea criticului, despre criticul creator, etc.

Fiind primul, care recunoaște formal, curajos foiletismul ca formă de critică socotindu-l caracteristic și corespunzător vremii — îl ridică însă la un nivel superior introducându-i în conținut și câteva elemente de permanență, fără de care ar dura cât trandafirul.

Iată acest strălucit exemplu, precizare adusă în foiletonul asupra „Romantismului arghezian“ din *Opere și Autori*:

„Starea de suflet argheziană se înglobează în acel romantism secund, inaugurat de Baudelaire, prin care s'a filtrat toată sensibilitatea dramatică a Cuvintelor potrivite, ca și a prozei sale artistice. Tot ce scrie dl. Arghezi ține de legile poeziei. Lumea sa artistică este plămădită din suav și trivial, din ură și beatitudine de heruvim.“

Și mai departe:

„O depresiune chiasmă altitudinea, o înălțare solicită prăbușirea. Arta poetică din Testament:

Din mucigaiuri, bube și noroi

Iscaț-am frumuseți și prețuri noi.

a prezidat întreg scrisul acestui virtuos.“

Astfel de prețioase și definitive precizări, aduce d-sa, pentru poezia d-lui Ion Barbu, pentru proza lui Galacțion și Cezar Petrescu, pentru critica d-lui Vianu.

Dacă criticile d-lui. P. Constantinescu ar fi numai aceste elemente noi, a căror expunere ne-a permis-o spațiul răstrâns de care am dispus, și încă ar fi fost destul, pentru ca măcar criticii cu răspundere să caute în această carte de valoarea căreia apar atât de puține, altceva decât niște meschine împrietăți și mai ales, altceva decât a le găsi tributare impresionismului fluctuant al d-lui Lovinescu și stilului său, care deși colorat, rămâne liniar și didactic. Tuturor acestora, bunul nostru simț „neconsacrat“, le opune credința că acest volum de *Critice* a mai adus o ultimă precizie.

D-l. Pompiliu Constantinescu mănuește cea mai înzestrată pană critică a zilelor noastre.

ION FOCȘENEANU.

G. Șt. Cazacu: Calea Sângului. Ed. Cronicarul București 1932 (ediția 2-a) cu o prefață de G. Băcovia, închinată d-lui Mareșal Al. Averescu.

Despre Calea Sângelui, noi am mai scris.

Arătam atunci drumul parcurs dela Simfoniile de Seară, poezii de inspirație bacoviană, și până la Calea Sângelui în care dacă atmosfera de deprimare, de amurguri violete și sângerânde stăruie încă se ivește elementul nou, psihoza războiului, care mută poezia d-lui. G. Șt. Cazacu pe planuri cu totul diferite.

Lipsită de prejudecăți dar și de tendințe, Calea Sângelui este o icoană fidelă a războiului, în care mizeria fizică și sufletească e nimbă adesea cu ecouri venite din trecutul depărtat sau luminată o clipă de fulgerul nădejdi de mâine. Nici verbalism gol, nici fals entuziasm, dar nici nota voit îngrozitoare din cărțile scrise pentru pace. Este o frescă ale cărei imagini sunt răsrânte de sufletul autorului „care a purtat crucea” ca de o lanternă magică; hidoase sau sublime, așa cum le-a prins atunci oglinda spartă și turburată a spiritului său.

De tabloul deprimant din Spre Iagăr:

La drum prin clisa de nomol,
Frânturi din oastea de eroi,
Inflămânziți, desculți și goi
Se leagănă domol...

până la aceluși din Ceremonial;

De-a valma nărcăți în furgoane
Trec morții - spre groapă prin sat...

și dela lumina aprinsă în suflet din Tablouri de iarnă:

Trosnes: de vânt, în noapte afară, prunii
Bătând în geam cu degete de ghiață;
Și'n casa'n care eu mai sunt în viață,
Târziul dus pe gânduri mă'mpresoară...
Nădejdi apuse nasc a doua oară,
Cum nasc în mine, rând pe rând, străbunii!

până la avântul nevropatizat de nădejdi din Atacul:

Când glasul de-aramă răsună,
Năvala de brațe izbește'nainte
Și poartă'n vârtejuri nădejdiile sfinte.

poetul a cuprins întreaga gamă de umbre lungi și lumini de-o clipă, întreaga sinusoidă de culmi și prăpăstii, întregul aspect de halucinație și nebunie pe care l-a sintetizat admirabil în aceste lapidare:

Petale presară nimicul
Pe arme, pe vite, pe morți...
... In largul deschiselor porți,
Sublimu-i sublim și ridicul! (Ceremonial)

Dar soldatul-poet are și câteva momente de reculere: de Paște, de Crăciun, într'un amurg când tunul a amuțit. În aceste pauze scrie d-l. G. Șt. Cazacu poemele: „Crăciunul Meu” și „Noaptea patimilor pe front” și pastelul admirabil „Pe Olt”, din care aleg toată personalitatea artistică a poetului, cum n'am putut-o face pe deplin cu Simfoniile de seară, Acordurile sau Draperiile negre.

Calea Sângelui rămâne pentru noi cartea de esență a originalității d-lui. Cazacu și este păcat că toți criticii de seamă i-au preferat pentru cronică unele încercări împrumutate sau siluite, care dacă azi fac im-

presie și sunt la modă, mâine nu vor mai putea să însemne nimic pentru literatura românească.

ION FOCȘENEANU.

AUREL MARIN „Lumini”. Ed. Cronicarul București 1933.

Pe Aurel Marin l-am cunoscut acum patru ani dintr'o scrisoare cu știri tinere ca niște mlade primăvăratice și Stihuri în care adolescența, se răsfrângea încă în oglinda copilăriei, ca un chip într'o undă limpede dar tremurătoare. Dela Stihurile acelea cu pitici, lumini fărâmate sub tușișuri și poveri aduse peste spini, spre moara cu basme și comori, până la sensibilitatea din Lumini, poetul a făcut numai un pas, dar un pas sigur și fericit.

Dacă volumul acesta de Lumini păstrează în cele douăzeci și două de poeme, același fond de gingășie, delicatețe și simplitate, tonul scăzut până la amorf din ciclul Miniaturi, se depășește cu fiecare nouă filă, trecând prin expresivitatea echilibrată din „Clipă”:

Tăcere străjuită de neliniști
Și gând încrâncenat de'ndurerări.
Corabia nădejdi pe ce mări
Plutește încărcată de neliniști?

până la verbalismul din „Finis”:

Serpii de gânduri, fluizi, ciudat amintirea o'nlanțue,
Frăiele-avântului strâng galopul fantastic de clipe.

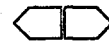
Deasemenea plasticismul miniatural din primele poeme, evoluează pe o claviatură de imagini, din ce în ce mai pline de conținut, până la atmosfera realizată integral în ritmica de balalaică a Nocturnei basarabene din care redăm o strofă, regretând că spațiul nu ne permite a o înfățișa întreagă, pentru nota nouă pe care o aduce în pitorescul poeziei românești:

Valpurgică noapte, înfrățiți în lotcă | Bem din ploșca neagră
aromită votecă. | Peste apa, clară de lumină arsă | Stelele'n adăncuri
argint viu revarsă.

Aurel Marin rămâne odată mai mult poetul acordurilor minore în care lipsa de atitudine corespunde minunat delicatei sale afectivități și unei tonalități egale și armonioase.

Miniaturismul și manierismul imaginilor va rămâne jos unde raza soarelui e mai caldă. Din lupta cu seninul sperăm că Aurel Marin va reuși să desprindă o poezie în care sensibilitatea sa minoră va prinde aripa unei atitudini lipsite de retorism.

ION FOCȘENEANU.

Notă. Din cauza unei neglijențe tipografice recenzia asupra Târgului de fete, cartea d-lui. Romulus Dianu, nu s'a putut tipări. Va apare în numărul viitor.

Horia Oprescu: „Floare neagră” roman ediția II-a editura „Cugetarea” prețul lei 50.

Dela început afirmăm că „Floare neagră” este un roman bun și ținând seama că este primul al autorului, îl considerăm și ca pe un debut fericit.

Este vorba în carte, de viața lui Traian Mirea a cărui prezentare începe cu examenul de sfârșit al școlii primare, pe care copilul o termină ca premiant, sfârșindu-se odată cu romanul — tot într'un examen, la care Traian asista după ani, ca să-și strige durerea acumulată în viață de pe urma unor false îndrumări.

Dealungul paginilor, se desprinde sub toate aspectele, exclusiv viața personajului central redată în toată complexitatea ei. Restul protagoniștilor, nu sânt decât elemente pentru definirea psihologică a eroului. Dacă aceasta a fost scopul urmărit de autor și dacă aceasta înseamnă a face un roman, atunci autorul a reușit pe deplin. Toată gama de întâmplări pe care Traian Mirea se ridică și coboară, oscilează între duioșie și depri-manță ca să sfârșească cu nota tipată a înfrângerii. Noi credem că acest lucru, departe de a-i diminua valoarea, este tocmai elementul interesant al acestei existențe.

Începutul romanului se desfășoară într'o mahala bucureșteană, unde micul Mirea trăește cu bunică-sa. Această mahala abia bănuită în descrierea d-lui Oprescu ar fi trebuit poate înfățișată mai amănunțit. Este un lucru care în literatura noastră nu s'a făcut mai temeinic decât de Sărmanul Klopștoc și de G. M. Zamfirescu. Și tot la început, se constată și o ezitare în construirea frazelor care însă cu trecerea paginilor par mânuite mai ușor.

Credem că eroul este prea retoric și prea încrezut pentru vârsta și obârșia lui, astfel că discursul ținut protectorului său la pag. 36, prea seamănă a fi de om matur, cu toate că acest copil este precoce dezvoltat, iar suferința l-a făcut să intre în viață mai repede decât pe alții.

Dezamăgirile vieții încep să-l pândescă pe acest copil minunat, decând lumea se limpezește pentru min-tea lui. În clasa I-a de liceu i se dă premiul trei, în loc de întâiul pe care-l merita, preferindu-i-se alți co-legi favorizați de soartă și protejați de oameni.

La început, când întâmplarea făcuse ca protectorul Marino, să-l smulgă din ghiarele mizeriei, doi oameni fuseseră modelul și sprijinul lui moral; acest bogătaş care-i devine părinte adoptiv și Marieta, meditatoarea lui. Pentru el, ambii prezentau perfecția omenească. Femcia era comparată cu Venera de Milo, a cărei statue trona în grădina protectorului. Apariția ei, îi înfiorase inima lui de copil, ca la ascultarea unei taine. Bărbatul era omul perfect, destinat să ocupe treptele sociale cele mai înalte, și mai presus de toate binefăcătorul lui, căruia Traian înțelegea să-i închine toată munca și energia de care era capabil, pentru a-i răsplăti mărinimia.

Și a fost dat acestor oameni să constituie pentru el o dublă și simultană dezamăgire. Considerați desăvârșiți, erau de fapt și ei niște biete ființe care se tăvăleau în mocirla comună și la un moment dat, Mirea și-a privit idolii coborând de pe soclul lor moral ca să pornească de mână, pe căderea în care de mult, mulțimea își freca murdăria. Viața înaintea iar copilul se mărește purtând în străfunduri sufletești, mărăcinișuri, care tot mai șters îi împung amintirea. Astfel

că în pragul trecerei dela adolescență la bărbăție, părea că eroul se fixase sufletește. Credința în moralul societății, este scutul sub protecția căreia intră în adevărată viață. Dar societatea îi oferă alte contraziceri, întrupate în ipocri-ia unei logodnice, dorită de Marino, și căreia, inima naivă a lui Traian i se atașase. Rândurile din scrisoarea logodnicei, în care sentimentele lui erau ridiculizate, au fost lovitură de trăsnet. Și de aci înainte, alte dezamăgiri vin să-l întâmpine, află că toată generozitatea lui Marino se datorește unei obligații testamentare, iar când rămas singur este mulțumit că și-a recăpătat liniștea și echilibrul, perfidia care-l pândește de după fiecare colț al existenței, vine să-i dea ultima lovitură. Nevinovat, este implicat într'un proces de spionaj și de matrapaslăcuri de care nu-și dă seama, nici când este liberat din închisoare. Încă odată Marino, boerul generos și cu dragoste pentru copilul rătit îi întinde mâna. Eroul ar fi putut s-o primească și făcând unele concesii vieții care se cerea altfel trăită, să pornească pe un drum convențional și fără piedeci. Dar firea lui se opune cu toată că acum înțelege totul, desprinzându-se din mreaja preocupărilor de cinste și moralitate, pe care cealaltă lume, le găsește bune numai de scris pe ziduri, la înălțimi inaccesibile viermelui târător care este omul. Acum înțelege dar e târziu. Sufletul îi este o iască, din care niciun suc generos nu mai poate fi obținut. Floarea albă simbolul copilăriei este o minciună pe care eroul se simte obligat, s-o desvăluie oamenilor și să facă pe copii să-și încununeze intrarea în viață, cu floarea neagră a minciunii, singurul mijloc valabil cu care poți străbate labirintul societății.

Am insistat atât de mult asupra subiectului, cu intenția de a-l face cât mai mult cunoscut, dar intenția mea a rămas mult prea palidă față de realizarea însăși.

Este eroul acestui roman o victimă a educației greșite care se dă copiilor în școală și în familie și mai este un desrădăcinat social dus de întâmplare dintr'un mediu umil într'un mediu cu totul opus.

Lăsat în lumea lui s'ar fi putut obișnui de copil cu greutățile vieții, iar atunci când aceasta i-a opus rezistență, nu s'ar fi dat atât de ușor învins. Acestea sânt impresiile cu care sfârșești romanul d-lui Oprescu.

Celelalte personaje care se mișcă în cartea aceasta, nu sânt pe deplin realizate și nici mediul social în care trăște eroul, nu ne este clar înfățișat. Ar fi trebuit, pentru aceasta, desigur, un câmp mai vast, care nu s'ar fi putut în niciun caz epuiza într'un singur volum și deaceia cartea este scrisă în paragrafe scurte care sânt tot atâtea precipitări dintr'o respirație mai lungă pe care credem că autorul o va amplifica în viitor.

Întâmplările neașteptate se succed în volum, cu graba cu care ne împinge din spate iureșul secolului. Domnul Oprescu are posibilitatea de a descrie natura cu un vădit simț al frumosului, așa cum face cu peisagiile din munții elvețieni.

Sânt în carte și pagini de avântată poezie și de impresionant fantastic, ca cele de sub No. 77 și următoarele din capitolul „Apassionată” care ar trebui transcrise în întregime.

Înceind trebuie să spunem un cuvânt bun pentru editura care a tipărit o carte de 300 pag. în bune condițiuni tehnice și cu un preț convenabil.

NICULAE CANTONIERU.

Reviste

Incepem redactarea acestei rubrici cu sentimentul că îndeplinim un lucru util.

Știm din experiența noastră și din a altora, că o revistă constituie o dublă școală: pentru cititor și pentru scriitor, cărora le servește drept permanent mijloc de contact, de cunoaștere și de prețuire, împrăștiată mereu de realizările unuia și de înțelegerea celuilalt. Dacă pentru scriitor, revista este puntea între debut și operă, pentru cititor este o poartă mereu mai larg deschisă, revelatoare de perspective tot mai mari și de orizonturi tot mai adânci. Pentru aceștia și pentru alții, dornici măcar să cunoască mișcarea literară din țară, scriem această rubrică în care vrem să facem cunoscute toate revistele literare de dincoace și de dincolo de creasta Carpaților. Dacă în trecut am avut deziluzia de a nu fi onorați cu schimbul de reviste de unii confrăți, pe care noi îi îmbiasem repetat, sperăm că de-acum încolo dorința noastră să fie înțeleasă pe deplin, răspunzându-ni-se cu aceeași ofertă dezinteresată care ne va conduce sigur la reciprocitate spirituală. Noi nu vrem să ignorăm nimic și sperăm ca în cea mai umilă revistă, să găsim măcar un crâmpel demn de relevat. Avem cunoștința cu aproape toate revistele ce apar în țară, iar cele al căror ecou n'a ajuns până la noi, le sperăm venite singure în întâmpinare, atrase de sinceritatea manifestărilor noastre.

Apărem sub culmea care desparte material și poate și altfel cele două lumi românești. Cu o ureche ațintită la nord, de unde așteptăm să ne vie impulsul tradiționalismului robust și niciodată desmintit al Ardealului; cu alta la sud, de unde vrem să ne dogorască flăcările aprinse de curând; sperăm în pargurirea fructului încă verde al intențiilor și năzuirilor noastre. În această ipostază întindem brațele pe cele două cline ale Carpaților ca să strângem lângă noi toate darurile ce ne vor fi făcute de confrăți, în pragul unui an pe care-l dorim mai înclinat către îndemnurile sufleteste.

Azi. Apare la București cu acest titlu, revista care-a ajuns onorabil în al doilea an de apariție, condusă de d. Zaharia Stancu, poet de inspirație ortodoxistă, talmăcitorul în românește al lui Serghei Esenin. Desprins din cadrul format de grupul gândirist, a scos această revistă, cu gânduri de înnoire a literaturii care timp de 12 ani a umplut paginile revistei d-lui Nichifor Crainic. Poate de aceea numele d-lui Stancu, a fost scos dintre acei care formează gruparea gândiristă.

În No. 2 din Februarie—Martie, d. Emil Cioran semnează un lung articol în care vorbește despre „revelațiile durerei“. Pentru a se vedea despre ce este vorba transcriem câteva rânduri caracteristice:

„Toți acei cari consideră micile insatisfacții ale vieții ca suferință, cari dau proporții unor contradicții, neliniști spirituale legate de instabilitatea și incertitudinile vârstei, care se pretind torturați fără perspectiva obsedantă a morții, — toți aceștia suferă estetic fiindcă în cazul lor nu este vorba de zguduirea permanentă a totalității ființei lor, ci de niște chinuri trecătoare și accidentale, pe care le exagerează o fantazie livrescă fără un determinant mai adânc.

D-na Banuș semnează poezia „Singură“ pe care o considerăm mai prețioasă decât cele cu care ne obișnuim-se la apariția d-sale. Zaharia Stancu semnează „Cântec de iarnă“ peste care adie o mireasmă din versurile lui Esenin din care d-sa a tradus mult. Apoi versuri bune de Andrei Tudor, V. Voiculescu și Petre Dinu.

Dl. Ion Pilat prezintă câteva traduceri de poeme după T. S. Eliot. Poemele pline de culoare și viață sunt însoțite de note explicative făcute de autor. D-l Ion Călugăru publică fragmentul *Caceabule*, din „Copilăria unui netrebnic“, bucată plină de savoare și de tragism. Este poate cea mai bună proză publicată în coloanele revistei. D-l Al. Ceaușianu semnează nuvela „Ispita vieții“, nouă prin originalitatea subiectului, și promisiunile unui talent încă nerelevat. Urmează Traian Herseni cu „Ontologia Spiritului“ și Mircea Damian cu schița „Două și un cățel“, realizare ușoară care încântă, dar deosebită de scrisul cu care autorul ne obișnuise până acum.

Cronica sub titlu „Eri, Azi, Măine“ o semnează o grupă de tineri din care remarcăm pe d. Liviu Teodorul cu „Estetica lui Benedetto Croce“ și pe d. Octav Șuluțiu care face o amănunțită recenzie a volumelor „Răscăla“ și Alegerea de stareță.

Lăsând la o parte paginile de cronică și de eseu, fiecare volum din revistă formează un magazin de literatură, comun prin entuziasmul noutatea și talentul cu care este scris; iar colecția revistei poate forma o reprezentativă antologie a tinerilor noștri poeți și prozatori.

Gândirea revistă elegantă și occidentală în înfățișare pășeste în al 13-lea an de apariție, fluturând flamura tradiționalismului.

Cu No. 1—2, revista a intrat în al 13-lea an de existență. Se accentuează tot mai mult tendința revistei de a-și înnoi cadrele. În acest număr d-l. Busuioceanu face un portret al singuratecului Pârvan cu ocazia împlinirii a cinci ani dela moartea savantului. Se descoperă o latură nouă a caracterului celui care a străbatut în trecutul nostru îndepărtat. Versuri semnează d-nii: Voiculescu, Gh. Tuleș, Gheorghinescu Vania și Ștefan Nenișescu; acesta din urmă atât de rar întâlnit în revistele actuale și totuși atât de talentat și plin de sevă. D-l. Lucian Blaga continuă studiul „Cunoașterea luciferică“ care vedește o originalitate cu totul proprie gândirii autohtone. La cronică, domnul Mihail Polihroniade face o paralelă între kulak și chiabur și ajunge la concluzia că partidul comunist lucrează în afara realităților țărânilor românești.

D-l Boroianu face comentarii inspirate de cartea profesorului Savin: „Iconoclaști și apostoli contemporani.

O întinsă cercetare a lui Ion Pillat, cu ocazia apariției volumului „Caetul verde“ întreprinde D-l Rosenkrantz acest cronicar necunoscut nouă cu numele unui savuros personaj hamletian. Rubrica plastică onorată de d-l. Broșteanu, conține un studiu de întinse proporții asupra operei lui Iser și cronică a câtorva expoziții plastice.

Restul cronicei foarte bine scris dar nu destul de variat, e semnat de d-nii. T. Vlădescu și Papadima. Incepând cu acest număr „Gândirea“ a renunțat și la clișeu de pe copertă, pe care l-a înlocuit cu tipărirea cuprinsului. Revista și-a menținut însă vechiul preț, care dacă era mare acum câțiva ani, este exagerat

acum și inaccesibil: pungilor noastre leșinate, care ne vor sili să scoatem revistele, prea scumpe din bugetul nostru de cheltuieli.

România literară, revistă de informație literară, apare săptămânal, de mai bine de un an, în care timp regularitatea apariției n'a schiopătat de loc. Directorul revistei este d-l Liviu Rebreanu. Revista nu cântă în strana nici unei bisericuțe ceeace este îmbucurător. În multe chestiuni, publică păreri, pro și contra, ceeace contribuie la stabilirea adevărului și la informarea obiectivă a cititorilor. Câte odată aprecierile critice constituiesc nebanuite și revelatoare sentințe caustice; cum au fost în trecut articolele în ciclu alte d-lui Camil Petrescu: „Eugen Lovinescu sub zodia senii nătăfeii împerturbabile“ ori celălalt ciclu de aprecieri al d-lui I. I. Cantacuzino asupra romanelor d-lui Ionel Teodoreanu, cu dorința de a înfățișa în justă valoare opera romancierului dela Iași. Tot în trecutul revistei am remarcat studiul d-lui Anton Holban care a contribuit la înțelegerea operei d-nei Papadat-Bengescu, din triologia de romane, ce promit să se amplifice; precum și prezentarea critică a poeziei d-lui Ion Barbu, făcută tot de d-l I. I. Cantacuzino, din care poetul a eșit scăzut față de tendința unui critic care prezenta pe ermeticul matematician ca pe un poet de geniu.

În No. 55. d. Liviu Rebreanu face două însemnări „Tragedia d-lui Gusti“ și „Patul lui Procust.“ D-l Camil Petrescu vorbește despre „Mihail Sebastian sau despre prietenia literară“ în care ezită să spuie ceva despre valoarea volumului „Femei“, de teama reciprocității laudative. D-l Camil Baltazar trece în revistă sărbătorirea primarului Dem. Dobrescu cu care ocazie și recomandă strada atenției edilului.

D-l Emanoil Bucuța vorbind despre „Gazeta Română din Argentina“ venită din continentul Sud-American, îi recomandă pe lângă preocupările pur materialiste, altele, care dezvăluind sufletul și preocupările de ordin spiritual ale celor depărtați să se adreseze și să înfioare sufletul nostru de frați despărțiți prin mări și țări.

D-l O. Șuluțiu face cronică volumului de poezii „Punct Vernal“ al lui Simion Stolnicul. Cronică literară se mai ocupă sub semnătura lui M. Sebastian de „Patul lui Procust“ romanul mult discutat al lui Camil Petrescu, rămânând în continuare.

Sub rubrica „Cronica ideilor“ se publică prefața la volumul „Filosofi și sisteme“ de I. Brucăr.

Indicăm această rubrică pentru a fi înlocuită cu producție beletristică (versuri și proză) rămânând filozofilor competența și voluminoasa cât un tom, „Revista de filozofie“ a d-lui Radulescu-Motru.

La „Cronica dramatică“ neobositul Cicerone Theodorescu se ocupă de „Omul fără identitate“, al lui V. Mardare jucat la teatrul „Regina Maria“; în rest informațiuni și curier literar.

În No. 56 d-l Liviu Rebreanu se ocupă de intinerirea „Vieții românești“.

Despre cartea „Femei“, primită unanim atât de bine, se ocupă Petre Comarnescu, iar despre caricaturistul Neagu și expoziția sa, scrie d-l Octav Șuluțiu.

Articolul „Tehnică romanului“ în care este vorba de romanele d. Camil Petrescu, îl semnează d-l V. Damaschin.

Despre „câteva cărți de filozofie“ se ocupă d-l I.

Brucăr care trece în revistă pe C. Rădulescu, Motru, Tudor Vianu și N. Bagdasar.

D-l Mihail Sebastian vorbește în continuare de ultimul roman al d-lui Camil Petrescu. Dacă nu o noutate, dar în orice caz o cronică ce se întâlnește rar în paginile acestei reviste, o formează „Cronica plastică“ în care d-l Ion Zurescu se ocupă de opera artiștilor expozanți în sala „Ileana“.

D-l Cicerone Theodorescu face cronică piesei „Gaițele“ de D-l Kiriteșcu, jucată la „Teatrul Național.“

D-l Camil Baltazar se ocupă de romanul „Die Stadt im Osten“ care a făcut foarte bună impresie. Acest roman este scris de concetățeanul nostru d-l A. Meschendorfer, pe care noi îl așteptăm tradus în românește.

În restul revistei sunt informațiuni și note care ajută la cunoașterea de aproape a mișcării literare dela noi.

Imputăm „României literare“ faptul de a nu vorbi de celelalte reviste. Este adevărat că numărul de reviste ce apar la noi este mic și deci nu ajung să se vorbească de ele în fiecare săptămână, dar oricum pentru a-și îndreptăți titlul de „gazetă de informație literară“, trebuie să-și informeze cititorii și despre literatura ce se risipește în publicațiile noastre periodice.

Revista apare în format de gazetă, obișnuit în patru pagini și se vinde cu lei 5 exemplarul.

Roma revistă de cultură italiană, apare la București și este condusă de d-nii Ramiro Ortiz și G. Călinescu. Este în al 12-lea an de apariție. Colaborează la ea, scriitori români și italieni. Revista este scrisă în limba românească și înlesnește cunoașterea reciprocă a celor două culturi și literaturi. În No. 3 anul XII. semnează articole: Ramiro Ortiz, Mia Frollo, Giacomo Leopardi, Grazzia Delleda și C. Perussi.

Interesant pentru noi, este articolul în continuare „Italia în literatura românească“ al d-lui Al. Ciorănescu. Este vorba aci de șederea tânărului pe atunci și umbrelatului Gh. Asachi, în Italia acum vreo 120 de ani. Moldoveanul care se duse să studieze acolo pictura, devine poet, influențat de Petrarca și de Bianca Milesi, ea însăși poetă. Scrie astfel poezii în italienește, din care publică în revistele contemporane, lucru ce-i aduce titlul de membru al Academiei din Roma. La 1810 publică sonetul „La Tibru“, care, dacă a fost tradus curând după compunere, este primul sonet românesc, lucru interesant pentru istoria literaturii. Asachi își traduce singur poeziile din italienește în românește. După mulți ani, la bătrânețe, Asachi mai scria încă poezii italienești, lucru ce arată marea influență ce exercitase asupra lui limba lui Dante.

Dacă adăugăm la această activitate, poezia scrisă mai târziu de Asachi la Karlsbad, cum se arata de curând în „Adevărul literar“ atunci ni-l închipuim pe susținătorul curentului italianist din Moldova, colindând Europa luminat de nimbul poeziei.

Mai târziu, la jumătatea secolului XIX-lea găsim la studii în Italia, pe ultimii școlari ai latinismului, pe Simion Bărnuțiu, Papiu-Ilarian și Iosif Hodos. Spre deosebire de înaintașii lor, șederea în Italia, lasă prea puține urme asupra acestora, în ce privește viața lor sufletească de mai târziu. Afară de Bărnuțiu care făcuse și ceva studii de filologie, cu dorința mărturisită de-a

afla origina limbii și neamului său și care mai târziu publică în „Foaia pentru minte, inimă și literatură” suvenirii din Italia. Ceilalți, se presupune, că au rămas cu amintiri frumoase, însă mărturiile scrise despre aceste amintiri, nu se găsesc nicăieri. E de mirare cum Italia de dincolo de zidurile școlii și de profesori n'a lăsat urme în sufletele tinere.

Credem că rămâne cercetătorului de literatură contemporană din Ardeal, să arate dacă, totuși, aceste urme nu se găsesc prin publicații care se ignorează.

Articolul d-lui Ciorănescu rămâne în continuare și sperăm că va aduce contribuțiuni prețioase, asupra șederii în Italia a tinerilor din epoca de redeştere națională, atât de bogată în legăturile provinciilor românești cu Cetatea eternă.

Revista apare de patru ori pe an și se vinde cu lei 20 exemplarul (abonamentul 100 lei pe an.)

Diracția și redacția, Șoseaua Bonaparte 10, București.

Vreamea revistă politică, socială, economică etc. Are și o pagină de literatură, bine îngrijită.

Pagina literară publică în permanență „cronica” d-lui Pompiliu Constantinescu.

În critica sa analitică preconizează o „înțelegătoare expectativă” față de literatura tinerei generații, pe care revista o publică, mai ales.

Cu No. 278, a intrat în anul al șaselea, un lucru destul de important pentru o revistă care se susține singură. Cu această ocazie numărul a apărut festiv și Anestiu l-a împodobit ca pe un album.

Pagina literară conține:

Un articol al d-lui Eug. Lovinescu care va servi ca prezentare la volumul de memorii al decedatului de curând, artistul Petre Sturza.

E. Bucuța vorbește de noua operă a lui Sabin Drăgoi „Constantin Brâncoveanu” care se va putea auzi în curând pe scena Operei din București.

Domnul F. Aderca face povestea revistelor românești dar uită din pomelnic pe unele. Pentru amintire și-a atras imediat admonestarea unui confrate hebdomadur. Domnul Sahia care ni se pare că redactează cu atâta înțelegere pagina literară a acestei reviste, publică o schiță inedită „Ava cu tava”.

Mircea Eliade se ocupă sub titlul „Oceanografie” cu descifrarea sufletului contemporan, ajungând la concluziunea că tainele lui nu se pot cerceta în străfunduri învăluite în „refulări” ci la suprafețele luminoase, pline de simplitate.

Cronica literară se ocupă, sub pana obiectivă, a lui Pompiliu Constantinescu de „Răscoala” d-lui Rebreanu. D-l Anton Holban semnează nuvela inedită „Marcel” iar d-l Peltz continuă „Amorul incuiat”.

Se găsesc în revista și rubrici cu noutăți literare destul de bine informate. În No. 279 d-l George Dorul Dumitrescu semnează un fragment din cunoscutul „Jurnal basarabean” cu care ne-a obișnuit de câțiva ani, în diferite reviste. Jurnalul descrie cu mult talent viața atât de pitorească dintr'un oraș basarabean. Editorii n'au luat încă cunoștință de el.

D-l Petre Comarnescu reflectează asupra operei pictoriței Storck, cu ocazia apariției volumului. „C. C. Storck, „sa vie et son oeuvre” de Leon Thévenin.

„Strofe” semnează d-l Dumitru Cosma.

D-l Mircea Eliade, comentează pe Axel Munthe și

cartea sa proaspătă „San Michele” În cronica literară d-l Pompiliu Constantinescu discută volumul de versuri, nou apărut, al lui Simion Stolnicul, „Punct vernal”

Domnul I. Peltz continuă publicarea romanului „Amorul incuiat.” La pagina teatrală semnează un articol despre „Mecanismul teatrului Molnar”, Sărmanul Klopstock, iar cronica dramatică o semnează ca de obicei cel ce se ascunde după pseudonimul I v. l. Numărul conține și multe informațiuni, privind literatura autohtonă și streină.

Este lăudabilă sfortșarea acestei reviste care în spațiul strimț de care dispune pentru literatură, dă cititorilor, versuri, proză, cronică literară, un roman inedit și informațiuni. Ii lipsește preocuparea de celelalte reviste, lucru ce-i dorim pentru viitor.

Pe lângă aceasta, „Vreamea” a început editarea unor opere din teatrul original contemporan și din literatura nouilor scriitori. Revista apare săptămânal și se vinde cu lei 5 exemplarul.

Pagini moldovene Ne vine din Iașul de veche tradiție culturală, revista cu acest nume, care a ajuns la No. 17—18.

La început apărea în formatul cotidianelor, acum în acel al caetelor, ce e drep destul de anemice.

În ultimul număr ce ne-a venit, publică poezii d-niș George Lesnea, Alexandru Pogonat și Niculai Țatomir. D-l Sandu Teleajen, pe care-l presupunem conducătorul revistei, continuă publicarea romanului „Umbră și vis”. În rest proză semnată de Al. Lambrino etc. și cronică obiectivă.

N. KANT.

Țara Bârsei Anul V. No. 2 (Martie—Aprilie 1933).

Țara Bârsei a intrat în al 5-lea an de existență. Apărând la fiecare două luni cu o regularitate prusiană, cu material bogat și totdeauna interesant cu o rubrică literară îmbogățită la fiecare număr și onorată în special de versurile d-lui Olariu, al cărui talent l-am remarcat dela început, Țara Bârsei și-a câștigat o reputație pe deplin meritată, în rândurile intelectualilor ardeleni și în acele al tuturor iubitorilor trecutului nostru. În vremurile acestea de superficialism anarhic, revista acestea, marchează un puternic punct de sprijin, pentru cultura și tradiția românească. Deaceea intelectual sincer și românul conștient, nu poate decât să mulțumească însuflețitorilor conducători ai revistei d-lor profesori Axente Banciu și Ion Colon și colaboratorului cel mai de seamă și mai constant, d-l Aurel A. Mureșianu.

În numărul acesta d-l. Mureșianu continuă substanțialul articol „Iluzia dacică”, în care servindu-se de o erudită documentare, întemeiată pe numeroase izvoare, latine, grecești, germane și slave, evidențiază inconsistența teoriilor asupra unității „dacice”. D-sa arată că denumirile de „geți”, „daci”, „sciți”, erau generice și sub acolada lor intrau numeroase triburi foarte deosebite ca structură etnică. Așteptăm sfârșitul acestui remarcabil studiu, pentru-ca atât cât ne va permite cunoștințele și pricepera noastră, să spunem un cuvânt definitiv. Urmează articole bune semnate de d-nii Sextil Pușcariu: Hârțile graiului; D. D. Roșca: Actualitatea lui Descartes; Candid Mușlea:

Protopopul Eustație Grid. Prof. I. Gherghel publică un interesant studiu: *Poezii germani în oglinda tălmăcirilor românești*, vorbind de traducătorii români: Asachi, Granda, Iosif și de influența poezilor germani asupra romanticei românești. Sunt amintite studiile în acelaș sens, ale lui Alex. Bogdan și al d-lui Caracostea. Partea literară conține cinci poezii de Aron Cotruș pline de sevă clocotitoare și de imagini dure cioplite în piatră, lemn și pământ; apoi *Natura moartă* a d-lui D. Olariu, realizat mai puțin ca altădată. Rubrica se încheie cu amuzantele șiruri ale d-lui S. Tamba (A. Banciu sau I. Colan?). *Cronica* destul de bogată. Condițiunile grafice de apariție, excelente. În aceste condițiuni nu putem termina, decât cu urarea unei lungi activități.

Viața literară Anul VIII. No. 143 (Aprilie 1933)

După clipa de sincopă în care „prieteni” îi pregătise prohodul, *Viața Literară* a renăscut din propria-i cenușe, mai plină de tinerețe și de principiul vieții ca totdeauna. Sufletul revistei, d-l I. Valerian, ajutat de câțiva artiști, care ca și d-sa, au împins până la sacrificiu dragostea pentru literatură și artă, a izbutit să înfrângă și dușmănia vremii și mai cu seamă, mentalitatea opacă a unor spirite retrograde. Grație acestui fanatic al cuvântului scris și a colaboratorilor apropiați pe care îi numesc în persoana d-lor Romulus Dianu, V. Damaschin, G. Preda și a d-rei Grigorina Malciu, — de un an *Viața Literară* continuă să apară lunar, într'un ritm din ce-în-ce mai viu și cu o colaborare în care, alături de consacrați, se afirmă tot mai puternic înmugurirea generației literare de mânie. Fără „nevroze freudiene” și exhibiționism eftin, tinerii din jurul d-lui I. Valerian au o ținută și talentul care îi va impune.

În acest număr remarcăm: N. Roșu: *Ovid Densușianu*; I. Valerian: *E primăvară!*; Marta Rădulescu: *Grevă*; V. Damaschin: *Cartea Nunții de G. Călinescu*; Mihail Ilovici: *Doi poeți* (Ștefan Horint și Aurel Marin. Versuri semnează d-nii: N. Crevedia, George Dumitrescu, Ion Focșeanu, Mircea Pavelescu, etc. Cronică și informațiunile pline de prospețime, bogate ca totdeauna.

Noi Anul I. No. 2 (Martie 1933)

Revistă tinerească, recent apărută la Cluj, sub conducerea d-lui Tiberiu Rebreanu, tânăr cu vădite calități de energie, talent și directivă. Citațiile din Nichifor Crainic și Aron Cotruș, așezate la loc de cinste, pe frontispiciu, cași tonul de răscolire a energiilor naționale, gătuite de străini sau de borfași, situează tânără revistă printre organele de dreapta. Programul pare a consta în procurarea unei primeniri rezezi și violente pe baza principiilor naționaliste și a realităților născute din pământul și sângele nostru. Remarc deasemenea poema *Pelerin obosit* a d-lui Valeriu Cârdu și scrisul d-sale plin de sevă. Revista respiră aer curat și năvalnic. Am primit-o aci în Brașov, cu o înviorare a frunții și cu nădejdea că revista „Noi”, va trăi.

Cronica Brașovului

Vasile Toneanu: Teatrul românesc și intelectualitatea noastră întreagă precum și nenumărate inimi de rude apropiate, de admiratori și de prieteni, au suferit de curând o pierdere ireparabilă. Marele artist Vasile Toneanu, cel mai mare comic al nostru, s'a stins la Brașov, în casa ficei sale D-na Elena Dr. docent Liviu Câmpeanu, care i-a îndulcit, împreună cu distinsul său soț, ultimii ani petrecuți în suferința unei vechi maladii de cord. Nu e momentul să aducem lui Vasile Toneanu omagiul definitiv datorit de pietatea noastră admirativă acestei mari figuri dramatice care ducându-se îndoliază tot sufletul Țării. El a intrat în panteonul gloriilor naționale și va figura în istoria teatrului românesc alături de toți fruntașii scenei noastre care au contribuit prin geniul lor la crearea și dezvoltarea teatrului nostru. Am impieta asupra rolului istoricului literar și dramatic. Dureroasa ceremonie a înmormântării s'a desfășurat într'o atmosferă de pioasă reculegere în fața elitei brașovene și a numeroaselor personalități bucureștene care au venit să aducă tributul ultimului salut și lacrima lor prietenească aceluia care-i făcuse toate viața să râdă. Trandafirii roșii, garoafele albe, mimozele galbene, vorbeau în tăcerea plină de miresme de suferința abia îngănată a sufletelor sfâșiate și familiare.

Au făcut elogiul marelui artist: Părintele Protopop Blaga, artistul și autorul dramatic Ciprian, Romulus Seișeanu, distinsul prim redactor al „Universului” și directorul nostru Cincinat Pavelescu.

Liga Culturală. Anul acesta Brașovul s'a îmbogățit cu o nouă instituție de cultură românească: Liga Culturală, Secția Brașov. Deși ființa mai de mult, a trebuit să vie la președinția ei, omul de inițiativă și intelectualul de elită care este prof. Atanasie Bălăcescu, pentruca Liga Culturală să prindă viață, să polarizeze simpatii și colaborări distinse și să dea un nou impuls vieții spirituale, în această cetate de veche tradiție culturală.

Ciclul de conferințe organizat, a avut ca temă „Contribuția românească la știința mondială”. Ținând mai mult sau mai puțin, seamă de acest cadru, o serie de profesori universitari și savanți au onorat tribuna Ligii Culturale și orașul nostru. Seria conferințelor a fost deschisă de d. prof. Onisifor Ghibu și a continuat astfel: Atanasie Bălăcescu, Simeon Mehedinți, Drăgan, Lambrino, Marinescu, Giuglea, Dr. Gh. Marinescu, Rădulescu-Motru, Botez, etc. Din toți conferențiarii ascultați, îmi fac o datorie, de a mă opri o clipă asupra ultimilor doi.

D-l prof. Rădulescu Motru, o vorbit despre „Școala practică”. Cu tot talentul și competența conferențiarului nu pot să nu remarc că întreaga expunere a fost spri-

jinită pe un paradox. Ridicându-se cu energie la începutul conferinței contra celor ce înăbușe „eu“ sfârșește prin a îndemna la colectivizare, — d-sa îi spune solidaritate socială, — adică la nivelarea și la negarea eului individual. În incheiere, d-sa arată plin de bucurie, că niște „izraeliți“ i-au adus marea veste că în Palestina au început să se practice principiile preconizate de d-sa relative la „Școala practică“ „eu“ și „solidaritate“ Eminentul profesor ignora însă că încă de acum 10 ani Pierre Benoit, scrisese un roman, plătit de „izraeliți“ Le puits de Jacob, în care glorifica tocmai evenimentele palestiniene pe care conferențiarul le spera atât de pline de noutate, pentru Brașov. Publicul ascultător, a rămas cu impresia netă că profesorul de psihologie dela Facultatea de litere din București, cunoscând conservatorismul intelectualului ardelean, s'a reținut să-și motiveze concluziile prin toate mijloacele de care dispunea. Unii au eșit dela conferința aceasta dezorientați. Alții, clătînând capul cu o neîncredere plină de tristețe.

Conferința d-lui Botez prof. de patologie la Universitatea din Cluj, s'a situat la polul opus. Unitară, străbătută de avânt și de caldă sinceritate, conferința aceasta despre „Vasile Conta,“ a unit din primele clipe sala în jurul memoriei marelui gânditor. După ce a expus viața lui Conta vorbitorul a reliefat atitudinea lui unitară de filosof pozitivist. Într'adevăr deși înscris într'o internațională socialistă, Conta rostește în Adunarea Deputaților, cele mai documentate discursuri pentru apărarea ființei noastre naționale. Dușmanii lui au încercat să-l prezinte ca pe un inconsecvent. Dar el, pozitivistul, cum era să facă abstracție de realitatea Statului Național, de această cea mai puternică realitate a epocii noastre? Conferențiarul a mai arătat că V. Conta, este singurul nostru filosof original și că viața, acțiunea și opera lui, pot servi de îndreptar tinerilor generații anarhizate de interese și curente streine. D-l prof Botez a fost răsplătit cu aplauze entusiaste pentru atât de actuala problemă pe care a expus-o. Ce păcat că foarte mulți intelectuali, în special profesorii, lipseau; erau la Forțu!

Arătându-ne încodată satisfacția pentru cele realizate până în prezent, aducem pe această cale omagiul nostru d-lui prof. Balăcescu și colaboratorilor săi. Ne-am permite însă o mică observațiune. Dacă s'a simțit nevoia unificării tehnice a conferințelor sub acolada unui ciclu, nu crede conducerea Ligii că această unificare ar fi și mai necesară, din punct de vedere ideologic. De vorbe, intelectualitate distilată în simposiumuri și regizării interesant-contradictorii, suntem saturați. Am vrea o serie de conferențieri înrudiți suflate care să aducă un aer de sănătate, un ritm bărbătesc și un entusiasm increzător. Avem nevoie de un îndreptar. Pe aceasta îl așteptăm, și oamenii învechiți în

rele nu ni-l vor putea aduce ca pe o ofrandă albă, nici când.

Toate conferințele ligii culturale, vor apare într'o broșură tipărită la Vălenii de Munte. O așteptăm spre a ne spune cuvântul definitiv.

Zobail la opera din Cluj. D-lui C. Bobescu, autorul *Fatmei*, ascultată cu atâta înțelegere de publicul brașovean, i s'a reprezentat pe scena Teatrului Național din Cluj, opera într'un act *Zobail*. Opera a avut un deosebit succes consacrand odată mai mult, talentul de compozitor al distinsului violonist. Critica muzicală din București a cam tăcut. Numele acesta: Costică Bobescu, este prea românesc și posibilitățile de creație ale muzicantului prea promițătoare, ca să nu provoace o coaliție a tăcerii. Dar, după puterile noastre, vom reveni noi.

Astra. Despărțământul Brașov al „Astrei“ și-a reluat conferințele ținute în aula Liceului Șaguna. A conferențiat d-l prof. univ. Bogdan-Duică despre „Bolșevism“, făcând mai mult un istoric al mișcării. Foarte documentat și animat, a vorbit d-l prof. univ. Silviu Dragomir despre „Nouii aspecte ale revizionismului maghiar“. D-sa a arătat că toate argumentele maghiare pot fi combinate cu succes prin propriile lor statistici, lucrări sociologice, articole de ziar. Cifrele date de conferențiar au fost extrem de revelatoare. În marasmul provocat de vizita lui Macdonald la Roma, reținem imaginea lor, ca pe un element liniștitor al sufletului nostru.

În numărul viitor, vom vorbi de pictorul sas Eduard Morres. Apoi pe rând despre pictorii: Olga Braniște, V. Maxmilian, Fritz Kimm, etc. Îi rugăm să ne dea tot concursul punându-ne la dispoziție datele și clișeele operilor celor mai reprezentative pe care le-au realizat.

Redacționale.

În urma unor aranjamente favorabile, revista noastră va apare în mod regulat.

Până la data tipăririi revistei noastre, nu s'a putut găsi la Brașov, „Viața Românească“ (No. 1—2) de care am vrut să ne ocupăm.

Aducem pe această cale mulțumiri domnului farmacist Rău Dediu, care ne-a făcut mai multe abonamente.

Rugăm pe prietenii noștri, care au primit liste de abonament, să ni le înapoieze cu rezultatul obținut.

Cei care au primit două-trei numere din revistă și nu le-au înapoiat, sânt de drept abonați, și-i rugăm a ne achita costul abonamentului (Lei 140.—). Aceasta fiind singura noastră resursă banescă.

Prețul 14 Lei

BCU Cluj / Cluj University Library Cluj